

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ**

ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Методичні вказівки
до практичних занять та самостійної роботи
студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр»
галузі знань 07 – Управління та адміністрування
спеціальності 072 – Фінанси, банківська справа та страхування
усіх форм навчання

Чернігів ЧНТУ 2019

Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва. Методичні вказівки до практичних занять та самостійної роботи студентів освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» галузі знань 07 – Управління та адміністрування спеціальності 072 – Фінанси, банківська справа та страхування усіх форм навчання / Укл.: Шишкіна О.В., Кальченко О.М.– Чернігів: ЧНТУ, 2019. – 89 с.

Укладач: Шишкіна Олена Вікторівна, кандидат економічних наук, доцент
Кальченко Ольга Миколаївна, кандидат економічних наук, доцент

Відповідальний за випуск: Дубина Максим Вікторович, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Чернігівського національного технологічного університету, доктор економічних наук, доцент

Рецензент: Панченко О.І. кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Чернігівського національного технологічного університету

ПЕРЕДМОВА

В ланцюгу проблем господарської діяльності, залучення ресурсів виступає найважливішим питанням, оскільки стимулює або стримує активність підприємства на ринку, визначаючи, тим самим, його розвиток. Фінансова діяльність передбачає мобілізацію підприємством фінансових ресурсів необхідних для виконання поставлених перед ним завдань; є фінансовим фундаментом успішної операційної і інвестиційної діяльності, а отже відіграє значну роль у функціонуванні будь-якого суб'єкта господарювання, а через це – у розвитку економіки в цілому.

Метою вивчення дисципліни «Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва» є оволодіння студентами базовими знаннями з питань організації фінансової діяльності суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм.

Предмет дисципліни – система фінансово-економічних відносин, які виникають в процесі мобілізації ресурсів для фінансування операційної та інвестиційної діяльності підприємства і визначення найбільш ефективних шляхів вкладення коштів.

Основні завдання дисципліни полягають в дослідженні основ і особливостей фінансової діяльності суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм, набутті студентами знань з теоретичних питань фінансової діяльності та вмінь використовувати на практиці отриманні знання.

По закінченню вивчення дисципліни студент повинен:

знати:

- основні положення законодавчої та нормативної бази з фінансової, операційної та інвестиційної діяльності;
- понятійно-термінологічний апарат з питань організації і регулювання фінансової діяльності та технології здійснення фінансових операцій;
- провідні теорії фінансування стосовно визначення й обґрунтування критеріїв оптимізації рішень з формування окремих позицій активів і пасивів підприємства;
- правила фінансування підприємств;
- організаційні форми фінансування підприємств, їх зміст і взаємозв'язки;
- особливості фінансової діяльності суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм;
- сутність власного і позикового капіталу підприємства, їх ознаки, складові, джерела формування і напрямки використання;
- зміст, значення та основні завдання дивідендної політики підприємства;
- сутність реорганізації, як специфічного напрямку фінансової діяльності суб'єктів господарювання;
- методичні підходи до оцінки вартості підприємства;
- сутність, зміст, види, методи фінансового контролінгу;
- компетенцію фінансових служб у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємств; сутність, види зовнішньоекономічної діяльності підприємств;

- сутність, види, принципи та сфери застосування бюджетування.

вміти:

- аналізувати фінансову діяльність підприємства з урахуванням сучасних тенденцій розвитку явищ і процесів сучасного господарського життя;
- самостійно визначати загальну потребу підприємства в капіталі, в тому числі, для фінансування оборотних і необоротних активів;
- узгоджувати, за для досягнення тактичних і стратегічних завдань підприємства, фінансові рішення щодо обсягів залучення та використання капіталу, рентабельності інвестицій, вартості капіталу, а також інвестиційних і фінансових ризиків;
- оцінювати доцільність реорганізації підприємства, залучення інвестицій;
- розробляти і проводити ефективну дивідендну, інвестиційну політику;
- проводити практичну роботу з оцінки вартості підприємства;
- використовувати контролінг, як систему підтримки управлінських рішень щодо залучення і використання фінансових ресурсів.

Результатом вивчення дисципліни «Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва» є такі **компетентності**:

- здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування).
- здатність до пошуку, використання та інтерпретації інформації, необхідної для вирішення професійних і наукових завдань у сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- здатність застосовувати інноваційні підходи в сфері фінансів, банківської справи та страхування.
- здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку
- здатність управляти фінансовими ризиками;
- здатність до управління грошовими потоками, доходами й витратами
- здатність ідентифікувати джерела та розуміти методологію визначення і методи отримання економічних даних, збирати та аналізувати необхідну фінансову інформацію, розраховувати показники, що характеризують стан фінансових систем;

Для полегшення роботи студентів в методичні вказівки включено: зміст дисципліни, тематику лекційних занять, зміст і тематику практичних занять та самостійної роботи; плани практичних занять, які містять: питання до контролю, теми індивідуальної роботи студентів, предметні тести, задачі, ситуації тощо. Така структура методичних вказівок спрямована на опанування теоретичного матеріалу, систематизацію знань з дисципліни «Фінансова діяльність суб'єктів господарювання», засвоєння відповідної термінології, ознайомлення з літературними джерелами і набуття практичних навиків ведення фінансової діяльності, що сприятиме адекватному розумінню фінансово-економічної ситуації в країні і зваженому прийняттю рішень у професійній діяльності.

1 ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

1.1 Тематика лекційних занять

Тема 1 Предмет, мета і завдання курсу. Основи фінансової діяльності суб'єктів підприємництва

Вступ. Предмет, завдання і зміст курсу. Методологічні особливості його викладання. Зв'язок з іншими дисциплінами.

Капітал підприємства і його економічна сутність.

Зміст та основні завдання фінансової діяльності суб'єктів господарювання. Різні точки зору щодо визначення поняття „фінансова діяльність підприємства”. Фінансова, оперативна та інвестиційна діяльність підприємства.

Фінансова діяльність підприємства в системі функціональних завдань фінансового менеджменту. Організація фінансової діяльності підприємств.

Зміст, форми та напрямки правового регулювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.

Поняття фінансування. Класифікація форм фінансування. Критерії прийняття рішень у сфері фінансування.

Сучасні теорії фінансування: класична, неокласична, неоінституційна. Теорії інвестування і фінансування, як основні складові класичної теорії фінансування. Концепції неокласичного напрямку: теорема іррелевантності Міллера та Модільяні; теорія оптимізації портфелю інвестицій, модель оцінки доходності активів (САРМ), теорія арбітражного ціноутворення. Неоінституційна теорія фінансування: теорія агентських відносин при фінансуванні. Теорія фінансового посередництва.

Концепція максимізації вартості капіталу власників.

Тема 2 Особливості фінансової діяльності суб'єктів підприємництва різних організаційно-правових форм

Зв'язок між фінансуванням підприємства та формою організації бізнесу. Критерії прийняття рішення про вибір правової форми організації бізнесу.

Обмеження функціонування підприємств.

Класифікація суб'єктів господарювання залежно від форми власності, обсягів діяльності та чисельності робітників, від рівня агрегування майна, від основної мети діяльності. Класифікація суб'єктів господарювання залежно від організаційно-правової форми проведення підприємницької діяльності. Організаційно-економічні особливості функціонування різних видів підприємств.

Особливості фінансової діяльності господарських товариств: акціонерних товариств, товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю, повних та командитних товариств.

Фінансова діяльність державних та казенних підприємств.

Особливості фінансової діяльності підприємств з іноземними інвестиціями.

Особливості фінансової діяльності приватних підприємств та кооперативів.

Фінансова діяльність суб'єктів господарювання без створення юридичної особи.

Тема 3 Формування власного капіталу підприємств

Власний капітал підприємства, його функції та складові частини. Статутний капітал, його економічний зміст та порядок формування. Додатковий капітал підприємства та джерела його поповнення. Резервний капітал підприємства, його необхідність, види та джерела формування. Нерозподілений прибуток як елемент власного капіталу підприємства.

Вартість залучення власного капіталу. Податкові аспекти формування власного капіталу підприємства. Початкове формування статутного капіталу різних форм організації бізнесу. Корпоративні права, номінальна, та ринкова вартість корпоративних прав.

Збільшення статутного капіталу підприємства: цілі та джерела. Збільшення статутного капіталу за рахунок коштів інвесторів та коштів підприємства. Методи збільшення статутного капіталу акціонерного товариства. Порядок розрахунку емісійного доходу, ажю та дізажію. Переважні права на придбання цінних паперів нової емісії як інструмент захисту інтересів інвесторів. Розрахунок вартості переважних прав. Встановлення курсу емісії нових акцій.

Умови та механізм емісії, розміщення та обслуговування акцій. Фактори, які впливають на ринковий курс акцій. Розміщення корпоративних прав резидентів на закордонних ринках капіталів. Зміст та форми андеррайтингу.

Зменшення статутного капіталу підприємства: основні цілі, методи та порядок проведення. Деномінація та конверсія. Порядок викупу та анулювання корпоративних прав підприємства.

Звіт підприємства про власний капітал. Мета складання і порядок узгодження з іншими формами фінансової звітності.

Тема 4 Внутрішні джерела фінансування підприємства

Внутрішні джерела фінансування операційної та інвестиційної діяльності підприємств. Порівняльна характеристика внутрішніх та зовнішніх джерел формування власного капіталу підприємства.

Самофінансування та його роль у формуванні фінансових ресурсів суб'єктів господарювання. Форми самофінансування.

Поняття тезаврації прибутку підприємства. Вплив оподаткування на розподіл та використання прибутку підприємства. Відкрите та приховане самофінансування.

Cash-Flow (чистий грошовий потік) як індикатор фінансування підприємств за рахунок внутрішніх джерел. Методи розрахунку та планування Cash-Flow. Показники Cash-Flow. Звіт про рух грошових коштів.

Тема 5 Дивідендна політика підприємства

Зміст, значення та основні завдання дивідендної політики. Теорії в галузі дивідендної політики. Фактори дивідендної політики. Дивідендна політика і структура капіталу. Взаємозв'язок дивідендної політики та самофінансування підприємства.

Порядок нарахування дивідендів. Джерела та форми виплати дивідендів. Методи нарахування дивідендів. Виплата дивідендів корпоративними правами.

Подрібнення акцій та викуп акціонерним товариством акцій власної емісії як інструменти дивідендної політики. Ефективність дивідендної політики.

Особливості нарахування дивідендів акціонерними товариствами та товариствами з обмеженою відповідальністю. Особливості нарахування дивідендів господарськими товариствами з часткою державної власності в статутному капіталі.

Оподаткування дивідендів. Оподаткування розподіленого та нерозподіленого прибутку, як фактор дивідендної політики.

Тема 6 Фінансування підприємства за рахунок позичкового капіталу

Позичковий капітал підприємства, його ознаки та складові. Фінансові кредити. Довгострокові та короткострокові банківські кредити. Кредити в іноземній валюті від резидентів та нерезидентів.

Практична робота із залучення банківських кредитів. Умови та порядок одержання суб'єктами господарювання банківських кредитів. Кредитоспроможність підприємства. Якісні та кількісні критерії кредитоспроможності.

Кредитне забезпечення. Застава як спосіб кредитного забезпечення. Види застави: рухоме майно, іпотека, застава майнових прав, кредити під заставу векселів та інших цінних паперів. Гарантії та поручительства.

Облігації підприємств. Види облігацій та їх параметри. Порядок емісії облігацій. Погашення облігацій підприємства. Облігації з нульовим купоном. Конвертовані облігації. Варанти та їх роль у залученні підприємством позичкового капіталу.

Комерційні кредити: значення та різновиди. Оцінка вартості капіталу, залученого на основі комерційного кредитування.

Факторинг як специфічний кредитний субститут.

Тема 7 Фінансові аспекти реорганізації підприємств.

Реорганізація як специфічний напрямок фінансової діяльності підприємства. Цілі та завдання реорганізації підприємств. Реорганізація як інструмент фінансової санації підприємств, що знаходяться у кризі.

Види реорганізації підприємств: загальна характеристика. Загальні передумови реорганізації суб'єктів господарювання. Нормативно-правове регулювання реорганізації суб'єктів господарювання.

Реорганізація, спрямована на укрупнення підприємства: злиття, поглинання, приєднання. Вертикальне та горизонтальне укрупнення

підприємств. Фінансовий механізм укрупнення підприємств. Визначення пропорцій обміну корпоративних прав під час реорганізації: мета, методи.

Реорганізація, спрямована на розукрупнення підприємств: поділ, виділення. Фінансовий механізм розукрупнення підприємств.

Перетворення як особлива форма реорганізації. Роль перетворення в оптимізації фінансування підприємства.

Зміст та порядок складання реорганізаційної угоди. Передавальний та роздільний баланси. Проблематика оцінки майна підприємств у разі реорганізації.

Вітчизняна практика та зарубіжний досвід реорганізації підприємств.

Тема 8 Фінансові інвестиції підприємств

Сутність та види фінансових інвестицій підприємств. Цілі та об'єкти фінансового інвестування. Довгострокові фінансові інвестиції. Поточні фінансові вкладення. Фінансові вкладення в асоційовані, дочірні та спільні підприємства. Вкладення в боргові фінансові інструменти.

Оцінка доцільності фінансових інвестицій. Оцінка доцільності вкладень в інвестиції з фіксованою ставкою дохідності. Моделі та методи оцінки вартості фінансових інструментів. Динамічні та статистичні методи оцінки. Метод дисконтування. Метод внутрішньої норми прибутковості (IRR).

Оцінка доцільності вкладень в корпоративні права. Зміст фундаментального аналізу акцій. Показники, які використовуються у процесі фундаментального аналізу. Технічний аналіз акцій.

Методи оцінки фінансових інвестицій при відображенні їх у фінансовій звітності. Справедлива вартість фінансових інвестицій. Застосування методу ефективної ставки процента при оцінці фінансових інвестицій. Оцінка фінансових інвестицій в асоційовані та дочірні підприємства за методом участі в капіталі.

Тема 9 Оцінка вартості підприємств

Економічна сутність оцінки вартості підприємства. Необхідність, завдання та принципи оцінки вартості підприємства. Вартість підприємства і середньозважена вартість капіталу.

Методичні підходи до оцінки вартості підприємства. Методи, застосовані на оцінці потенційних грошових потоків та доходів підприємства: метод дисконтування чистих грошових потоків, метод капіталізації доходу. Майновий (витратний) підхід. Ринковий підхід в оцінці вартості підприємства: зіставлення мультиплікаторів і порівняння транзакцій.

Практична робота з оцінки вартості підприємства. Порядок здійснення оцінки. Звіт про оцінку вартості підприємства.

Тема 10 Фінансова діяльність підприємств у сфері зовнішньоекономічних відносин

Компетенції фінансових служб у сфері зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Види зовнішньоекономічних операцій. Правила ІНКОТЕРМС.

Зовнішньоекономічні ризики.

Регулювання розподілу виручки від зовнішньоекономічної діяльності в іноземній валюті.

Розрахунки при здійсненні зовнішньоекономічних операцій. Правила здійснення розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності. Типові платіжні умови зовнішньоекономічних договорів (контрактів). Форфейтинг – як спосіб кредитування зовнішньоекономічних операцій.

Митне оформлення та оподаткування зовнішньоторговельних операцій. Основа нарахування податків і платежів, які сплачуються у процесі митного оформлення вантажів.

Тема 11 Фінансовий контролінг

Сутність та необхідність фінансового контролінгу. Основні завдання та функції фінансового контролінгу. Стратегічний та оперативний фінансовий контролінг. Монетарні та немонетарні фінансові цілі.

Координація як центральна функція контролінгу. Внутрішній аудит, консалтинг та методологічне забезпечення в системі функцій контролінгу.

Система раннього попередження та реагування: основні завдання та порядок організації. Дискримінантний аналіз: однофакторний і багатфакторний.

Методи контролінгу. Вартісний аналіз, портфельний аналіз, бенчмаркетинг, ABC-аналіз, аналіз сильних та слабких місць, аналіз точки беззбитковості. Метод директ-костінг.

Методи фінансового прогнозування. Суб'єктивні (експертні) методи визначення прогнозних показників. Каузальне прогнозування. Методи екстраполяції.

Тема 12 Бюджетування на підприємстві

Бюджетування як функція фінансового контролінгу. Загальна схема бюджетування. Принципи бюджетування. Система бюджетів на підприємстві. Способи бюджетування. Нуль-базис бюджетування. Традиційне бюджетування.

Визначення потреби підприємства в капіталі. Зміст і види потреби в капіталі. Потреба в капіталі для фінансування необоротних і оборотних активів.

Правила фінансування підприємств. Золоте правило фінансування. Золоте правило балансу. Правило збереження ліквідності. Правило вертикальної структури капіталу. Оптимізація структури капіталу та ефект фінансового лівериджу.

Планування прибутків та збитків. Планування ліквідності. Прогноз руху грошових коштів (Cash-flow). Планування показників балансу. Бюджетний контроль та аналіз відхилень.

1.2 Зміст і тематика практичних занять

Практичні заняття є сполучною ланкою між лекційними заняттями та самостійною роботою і мають на меті поглиблення засвоєння теоретичних понять і термінів з дисципліни та набуття практичних навиків з виконання фінансових операцій.

Практичні заняття - це форма аудиторної роботи, яка передбачає:

- розгляд і обговорення теоретичного матеріалу за переліком контрольних питань по відповідних темах лекційних занять;
- розгляд і обговорення теоретичного матеріалу за переліком питань для індивідуальної роботи (на базі нормативно-законодавчих актів, періодичних видань та літературних джерел, рекомендованих для вивчення дисципліни);
- публічні виступи та доповіді, підготовлені студентами ініціативно та за рекомендованою тематикою індивідуальної роботи;
- визначення основних термінів та понять необхідних для більш глибокого розуміння тематики практичного заняття;
- розв'язання тестів відповідно до тематики практичного завдання;
- розв'язання задач обчислювального характеру;
- проведення ділових ігор та обговорення виробничих ситуацій з фінансової діяльності суб'єктів господарювання;
- розгляд типових фінансових угод і документів та їх складання під конкретні операції за індивідуальним завданням;
- виконання контрольних робіт за індивідуальним завданням;
- проведення модульних контролів по засвоєнню теоретичного матеріалу;
- перевірку практичних завдань, виконаних студентами під час індивідуальної роботи;
- перевірку контрольних робіт;
- проведення консультацій з дисципліни тощо.

В процесі практичних занять з'ясовується ступінь засвоєння понятійно-термінологічного апарату та основних положень предмету, вміння розкривати конкретну тему, аналізувати і узагальнювати ключові питання курсу, розв'язувати конкретні виробничі ситуації.

Відповідно з вищенаведеним, методичні вказівки містять:

- перелік теоретичних питань для контролю знань за кожною темою курсу;
- теми для індивідуальної роботи студентів, доповіді за якими будуть заслухані на практичних заняттях;
- визначення термінів за кожною темою дисципліни;
- ситуації «вірно-невірно», які дозволяють визначити глибину розуміння студентами досліджуваних економічних категорій, явищ та процесів;
- набори тестів за кожною темою дисципліни;
- умови задач та виробничих ситуацій за темами дисципліни;
- рекомендовану літературу за темами дисципліни.

Тематика практичних занять наведена в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1 – Тематика практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основи фінансової діяльності суб'єктів підприємництва	0,5
2	Особливості фінансової діяльності суб'єктів підприємництва різних організаційно-правових форм	0,5
3	Формування власного капіталу підприємств	2
4	Внутрішні джерела фінансування підприємства	2
5	Дивідендна політика підприємства	2
6	Фінансування підприємства за рахунок позичкового капіталу	2
7	Фінансові аспекти реорганізації підприємств	2
8	Фінансові інвестиції підприємств	2
9	Оцінка вартості підприємств	2
10	Фінансова діяльність підприємств у сфері зовнішньоекономічних відносин	1
11	Фінансовий контролінг	2
12	Бюджетування на підприємстві	2
	ВСЬОГО	20

1.3 Зміст і обсяг самостійної роботи

Для поглибленого засвоєння предмету “Фінансова діяльність суб'єктів підприємництва” студентам необхідно стежити за поточною інформацією з питань різних видів діяльності підприємств, набувати навичок обробки статистичних даних та їх аналітичного осмислення, а також вміти робити узагальнюючі висновки на основі отриманих теоретичних знань.

Плановий обсяг самостійної роботи за темами курсу наведений у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2 – Самостійна робота студентів

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Предмет, мета і завдання курсу. Основи фінансової діяльності суб'єктів підприємництва	3
2	Особливості фінансової діяльності суб'єктів підприємництва різних організаційно-правових форм	3
3	Формування власного капіталу підприємств	7
4	Внутрішні джерела фінансування підприємства	7
5	Дивідендна політика підприємства	7
6	Фінансування підприємства за рахунок позичкового капіталу	7
7	Фінансові аспекти реорганізації підприємств	7
8	Фінансові інвестиції підприємств	7

9	Оцінка вартості підприємств	7
10	Фінансова діяльність підприємств у сфері зовнішньоекономічних відносин	7
11	Фінансовий контролінг	5
12	Бюджетування на підприємстві	7
	Розрахунково-графічна робота	6
	Разом	80

Головна мета проведення самостійної роботи полягає у необхідності більш широкого огляду тематики курсу з використанням матеріалів періодичних видань, наукових праць, монографій з окремих питань дисципліни.

Важливою складовою самостійної роботи студентів є виконання розрахунково-графічної роботи за індивідуальним завданням, що має на меті: поглиблене вивчення методів і прийомів фінансової діагностики суб'єктів господарювання; придбання практичних навиків щодо підготовки та обґрунтування рекомендацій, спрямованих на підвищення ефективності фінансування в процесі функціонування та розвитку обраного об'єкта дослідження.

Добірка необхідної для самостійної роботи літератури (монографії, підручники, періодика, статистичні збірники та ін.) проводиться за відповідними каталогами публічних бібліотек та бібліотеки ЧНТУ. Крім наведеного в даних методичних вказівках переліку рекомендованої літератури, рекомендується звертатись до щорічників, статистичних та галузевих довідників та інших офіційних періодичних видань з питань формування, функціонування та розвитку суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм.

2 ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

2.1 ОСНОВИ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

Питання для контролю

1. Зв'язок між операційною, інвестиційною та фінансовою діяльністю підприємства.
2. Форми фінансування: сутність і взаємозв'язок.
3. Притоки та відтоки грошових коштів за видами діяльності підприємства.
4. Узгодження фінансових рішень при фінансуванні підприємства за рахунок власного і позикового капіталу.
5. Практичне використання сучасних теорій фінансування.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Дослідження різних точок зору щодо визначення поняття „Фінансова діяльність”.
2. Зміст, форми та напрямки правового регулювання фінансової діяльності суб'єктів господарювання.
3. Проблеми альтернативності вибору при прийнятті фінансових рішень.
4. Теорії інвестування і фінансування, як основні складові класичної теорії фінансування.
5. Концепція максимізації вартості капіталу власників та її застосування в сучасній економіці.

Визначити терміни

1. Заходи, спрямовані на покриття потреби підприємства в капіталі, які включають мобілізацію фінансових ресурсів (грошових коштів, їх еквівалентів та майнових активів), їх повернення, а також відносини, між підприємством та капіталодавцями, які з цього випливають (платіжні відносини, контроль та забезпечення).
2. Виробничі засоби, які можуть бути використані для здійснення господарської діяльності.
3. Вартість майнових об'єктів, які відображені в активі балансу.
4. Сукупність усіх позицій пасиву балансу, що містить інформацію про те, яку частину капіталу надано в розпорядження підприємства його власникам, і яку – кредиторами.
5. Великі структури, які допомагають приватним особам, котрі мають заощадження, диверсифікувати їх.

Вірно-невірно

1. Рішення щодо залучення коштів слід приймати лише за наявності ефективних проектів їх використання та розрахунків потреби в капіталі.
2. Рефінансування є однією з форм фінансування.
3. При виборі форми фінансування необхідно щоб вартість залучення коштів (капіталу) перевищувала рентабельність активів.

4. Під час прийняття рішень необхідно визначити яким чином та, чи інша форма фінансування, вплине на рівень теперішньої та майбутньої платоспроможності підприємства.
5. З позиції підприємства – об'єкта інвестування, власний капітал є менш ризиковим, ніж позичковий.

Тести

№ 1. Згідно з П(С)БО до фінансової діяльності підприємства відносять такі операції:

- а) одержання довгострокових позичок;
- б) придбання акцій інших підприємств;
- в) придбання облігацій інших підприємств;
- г) сплата дивідендів власникам корпоративних прав;
- д) отримання дивідендів за корпоративними правами інших емітентів.

№ 2. Капітал підприємства характеризує:

- а) джерела фінансування придбання активів;
- б) майно підприємства, яке придбано за рахунок коштів власників;
- в) напрямки використання залучених підприємством фінансових ресурсів;
- г) зобов'язання підприємства перед кредиторами та власниками;
- д) різницю між валютою балансу та сумою заборгованості підприємства.

№ 3. До абстрактного капіталу підприємства належать:

- а) власний капітал;
- б) позичковий капітал;
- в) необоротні активи;
- г) оборотні активи;
- д) грошові кошти.

№ 4. До конкретного капіталу підприємства відносять:

- а) довгострокові фінансові інвестиції;
- б) поточні зобов'язання підприємства;
- в) основні фонди;
- г) виробничі запаси;
- д) кредити банків.

№ 5. До внутрішніх джерел формування позичкового капіталу підприємства відносять:

- а) реструктуризацію активів;
- б) дезінвестиції;
- в) нараховані у звітному періоді майбутні витрати і платежі;
- г) емісію облігацій;
- д) комерційні кредити.

№ 6. Залежно від цілей виділяють такі форми фінансування:

- а) зовнішнє;
- б) санаційне;

- в) рефінансування;
- г) внутрішнє;
- д) за рахунок позикових коштів.

№ 7. Діяльність підприємства, яка пов'язана з виробництвом та реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), виходить з мети створення підприємства і забезпечує основну частку його доходу – це:

- а) операційна діяльність;
- б) інвестиційна діяльність;
- в) фінансова діяльність;
- г) всі відповіді вірні.

№ 8. До типових прикладів руху коштів в рамках операційної діяльності належать:

- а) грошові надходження від продажу товарів, робіт, послуг;
- б) капітальні вкладення підприємств;
- в) придбання основних засобів, нематеріальних активів;
- г) виплата дивідендів;
- д) погашення дебіторської заборгованості.

№ 9. До типових прикладів руху коштів в рамках фінансової діяльності належать:

- а) аванси отримані від покупців;
- б) капітальні вкладення підприємств;
- в) дивіденди, проценти від довгострокових фінансових вкладень;
- г) надходження від емісії акцій;
- д) отримання короткострокових кредитів і позик.

№ 10. Діяльність, яка включає надходження і використання коштів, пов'язаних із придбанням, продажем довгострокових активів і доходів від інвестицій:

- а) операційна діяльність;
- б) інвестиційна діяльність;
- в) фінансова діяльність;
- г) всі відповіді вірні.

№ 11. Теорія фінансування вивчає:

- а) питання пов'язані зі здійсненням інвестором капіталовкладень (питання фінансового аналізу, оцінки інвестиційної привабливості об'єктів вкладень, планування фінансових інвестицій тощо);
- б) питання оптимізації процесу залучення фінансових ресурсів з погляду капіталоодержувача, за заданих напрямків інвестування та обсягів потреби в капіталі;
- в) питання ціноутворення та посередництва на фінансових ринках;
- г) можливості реструктуризації підприємств за умов кризової ситуації.

№ 12. Теорема іррелевантності передбачає, що:

- а) вартість підприємства не залежить від структури капіталу та джерел його фінансування;
- б) вартість підприємства залежить від структури капіталу та джерел його

фінансування;

- в) вкладати кошти слід у ті інвестиції, очікувана рентабельність яких є вищою, ніж рівноважна рентабельність;
- г) інвестори будуть байдужими щодо співвідношення необоротних та оборотних активів підприємства;
- д) вартість підприємства за заданого рівня ризику визначається лише його потенційною прибутковістю.

№ 13. Згідно з моделлю оцінки дохідності активів (CAPM):

- а) ринкова ціна окремих акцій залежить від їх розрахункового (балансового) курсу;
- б) ціна активів залежить від структури джерел їх придбання;
- в) розмір премії за ризик вкладень в окремі активи дорівнює різниці між очікуваною нормою прибутковості фінансових інструментів та безризиковою процентною ставкою;
- г) кошти слід вкладати лише в безризикові активи;
- д) кошти слід вкладати в ті інвестиції, очікувана рентабельність яких є вищою, ніж рівноважна рентабельність, розрахована за CAPM.

№ 14. Теорія агентських відносин досліджує:

- а) конфлікт інтересів між капіталодавцем та капіталоодержувачем, який може виникнути в результаті асиметрії в інформаційному забезпеченні;
- б) агентські послуги фінансових посередників;
- в) оптимізацію фінансових відносин та умов відповідних договорів з метою узгодження інтересів принципала та агента;
- г) способи оцінки дохідності активів;
- д) оптимізацію структури капіталу підприємства.

№ 15. Теорію оптимізації портфеля інвестицій (за Г. Марковіцем) характеризують такі тези:

- а) систематичний ризик може бути мінімізований через диверсифікацію інвестиційного портфеля;
- б) вкладення заданого обсягу інвестиційного капіталу в один об'єкт інвестицій є ризикованішим, ніж інвестування цієї ж суми в різні об'єкти;
- в) зменшення несистематичного ризику портфеля інвестицій досягається за рахунок його диверсифікації;
- г) рішення щодо фінансування та інвестування повинні прийматися узгоджено;
- д) рівень заборгованості підприємства впливає на ціну залучення фінансових ресурсів.

Задачі

№1. Визначити обсяги грошових потоків на підприємстві в рамках фінансової та інвестиційної діяльності, якщо відомі такі дані:

- підприємство отримало кредит у сумі 100 тис.грн.;
- у результаті емісії звичайних акцій на підприємство надійшло 200 тис.грн., у тому числі спрямовано на збільшення статутного капіталу - 160 тис.грн., на збільшення додаткового капіталу - 40 тис.грн.;

- підприємство отримало дивіденди від володіння корпоративними правами іншого підприємства - 40 тис.грн.;
- підприємство продало облігації внутрішньої державної позики – 80 тис.грн.

Виконати фінансову діагностику отриманих результатів.

№2. Визначити обсяги вхідних і вихідних грошових потоків на підприємстві в рамках операційної, фінансової та інвестиційної діяльності, якщо відомі такі дані:

- підприємство продало основні засоби на суму 150 тис.грн. та придбало на суму 180 тис.грн.;
- сума дивідендів від довгострокових фінансових вкладень становила 20 тис.грн.;
- підприємство отримало кредит у сумі 30 тис.грн.;
- надходження від емісії акцій – 25 тис.грн.;
- аванси, отримані від покупців – 160 тис.грн.;
- виручка від реалізації продукції, з урахуванням ПДВ – 980 тис.грн.;
- погашення дебіторської заборгованості – 35 тис.грн.;
- капітальні вкладення підприємства – 45 тис.грн.;
- підприємство виплатило дивіденди в сумі – 15 тис.грн.;
- платежі постачальникам за сировину та матеріали становили 450 тис.грн.;
- заробітна плата робітникам – 28 тис.грн.;
- відрахування в бюджет та позабюджетні фонди – 32 тис. грн.

Проаналізувати отримані результати, зробити висновки про фінансовий стан підприємства і перспективи його розвитку.

№3. Відомо, що підприємство в ході фінансово-господарських операцій:

- отримало довгостроковий кредит в сумі 100 тис.грн.;
- придбало основних фондів на суму 100 тис.грн.;
- отримало виручку від реалізації продукції з урахуванням ПДВ – 1200 тис.грн.;
- погасило кредиторську заборгованість за товари, роботи, послуги – 250 тис.грн.;
- виконало поточні зобов'язання: перед бюджетом на суму – 55 тис.грн.; перед робітниками - 35 тис.грн; із внутрішніх розрахунків - 100 тис.грн; з одержаних авансів – 50 тис.грн.;
- еміювало акції на суму 50 тис.грн.;
- повернуло короткострокові кредити в сумі 60 тис.грн.;
- отримало авансів від покупців на суму 70 тис.грн.

Визначити обсяги вхідних і вихідних грошових потоків в рамках фінансової та інвестиційної діяльності. Проаналізувати отримані дані.

№4. Визначити розмір абстрактного і конкретного капіталу підприємства, якщо відомо:

- основні засоби – 100 000 грн.;
- статутний капітал – 30 000 грн.;

- грошові кошти – 2 000 грн.;
- запаси – 20 000 грн.;
- додатковий капітал – 80 000 грн.;
- дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги -10 000 грн.;
- дебіторська заборгованість за розрахунками – 8 000 грн.;
- кредити банків – 10 000 грн.;
- кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги – 15 000 грн.;
- поточні зобов'язання за розрахунками – 5 000 грн.

№5. Оцінити доцільність вкладення коштів в окремі акції, використовуючи правило прийняття рішень за CAPM, за наявності таких даних:

Показник	Акції А	Акції В	Акції С
Очікувана рентабельність, %	10	11	12
β - коефіцієнт	0,8	1,3	1,1
Середня дохідність ринкового портфеля інвестицій (R_M), %	8	8	8
Безризикова процентна ставка на ринку капіталів (i), %	4	4	4

На основі отриманих даних зробити аналіз доцільності вкладення коштів в окремі акції, сформулювати висновки.

2.2 ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА РІЗНИХ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ

Питання для контролю

1. Обмеження функціонування підприємств та їх вплив на обрану форму організації бізнесу.
2. Особливості фінансової діяльності обраної форми організації бізнесу.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Особливості прояву обмежень функціонування підприємств в різних економічних системах.
2. Організаційно-економічні особливості функціонування різних видів підприємств.
3. Порівняльні риси та особливості фінансової діяльності акціонерних товариств, товариств з обмеженою та додатковою відповідальністю.
4. Порівняльні риси і особливості фінансової діяльності повних та командитних товариств.
5. Фінансова діяльність державних та казенних підприємств: загальні і відмінні риси.

Визначити терміни

1. Самостійно господарюючий уставний суб'єкт, який володіє правами юридичної особи та здійснює виробничу, науково-дослідну та комерційну діяльність з метою отримання відповідного прибутку (доходу).
2. Самостійна, ініціативна, систематична діяльність на власний ризик з виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг та їх реалізація з метою одержання прибутку.
3. Підприємства, установи, організації, створені на засадах угоди юридичними особами і громадянами шляхом об'єднання їхнього майна та підприємницької діяльності з метою одержання прибутку.
4. Договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових та комерційних інтересів, з делегуванням окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників.
5. Тимчасове статутне об'єднання промислового та банківського капіталу для досягнення спільної мети.

Вірно-невірно

1. Основою отримання прибутку підприємства є планомірне комбінування і використання матеріальних, трудових, фінансових ресурсів.
2. Не є підприємствами організації, що не займаються підприємницькою діяльністю (не ставлять за мету отримання прибутку).
3. Асоціація має права втручатися у виробничу та комерційну діяльність будь-кого з її учасників.
4. Джерелом формування статутного фонду підприємства не можуть бути кошти державного бюджету.
5. Організаційно-правова форма підприємства, закріплена в його установчих документах, повинна повністю відповідати вимогам законодавчих актів.

Тести

№ 1. Яке з нижченаведених тверджень точніше відображає сутність підприємства:

- а) підприємство – це відокремлена економічна структура, яка займається виробництвом та реалізацією певних товарів та послуг з метою отримання доходу;
- б) підприємство – це господарська одиниця, яка бере участь у поділі праці;
- в) підприємство – це самостійна економічна структура, яка діє у певній системі суспільного поділу праці.

№ 2. До основних критеріїв прийняття рішення про вибір правової форми організації бізнесу слід віднести такі:

- а) мінімальний обсяг статутного капіталу;
- б) мінімізація дивідендних виплат;
- в) законодавчі вимоги щодо виду діяльності;
- г) мінімізація оподаткування;

д) рівень відповідальності власників.

№ 3. Мета і характер діяльності підприємства визначаються:

- а) організаційно-правовою побудовою підприємства;
- б) господарчим законодавством;
- в) економічною політикою держави;
- г) колективною угодою між адміністрацією та комітетом профспілки підприємства.

№ 4. Підприємницька діяльність – це:

- а) самостійна, ініціативна, систематична діяльність на власний ризик з виробництва продукції, виконання робіт, надання послуг та їх реалізація з метою одержання прибутку;
- б) діяльність підприємств, спрямована на отримання прибутку;
- в) діяльність економічних суб'єктів, яка спрямована на планомірне комбінування і використання матеріальних, трудових та фінансових ресурсів;
- г) будь-яка діяльність суб'єктів господарювання.

№ 5. Мету функціонування підприємства найточніше характеризує задоволення потреб:

- а) суспільства;
- б) трудового колективу;
- в) власника підприємства;
- г) адміністрації підприємства;
- д) місцевих органів влади.

№ 6. До ознак юридичної особи відносять:

- а) можливість від свого імені набувати майнові та особисті немайнові права і нести обов'язки;
- б) проведення підприємницької діяльності;
- в) юридична особа може бути позивачем і відповідачем в суді, арбітражному і третейському судах;
- г) всі відповіді вірні.

№ 7. До критеріїв класифікації підприємств за розмірами відносять:

- а) кількість робітників;
- б) продуктивність праці;
- в) вартість майна підприємства;
- г) обсяг господарського обороту.

№ 8. Специфічними ознаками ринкової економіки є:

- а) автономний характер управління;
- б) підприємство має статус одиниці єдиного народногосподарського комплексу;
- в) формами власності, що переважають в державі, є колективна і приватна;
- г) основним принципом, який регулює діяльність, є ринкова саморегуляція.

№ 9. Приватному підприємству у ринковому середовищі не властиві:

- а) самостійне здійснення відтворювального процесу;
- б) повна економічна відповідальність за результати своєї діяльності;

- в) використання як власних, так і залучених коштів;
- г) існування за рахунок державних коштів.

№ 10. Які з наведених характеристик приватного підприємця є правильними:

- а) приватний підприємець може відкривати розрахунковий рахунок у банку;
- б) суб'єкти підприємницької діяльності - фізичні особи повинні складати самотійний баланс;
- в) приватний підприємець відповідає за боргами суб'єкта господарювання, власником якого він є, всім своїм майном;
- г) приватним підприємцем може бути лише громадянин України;
- д) оподаткування доходів приватних підприємців регулюється законодавством про прибуткове оподаткування фізичних осіб.

№11. Які з наведених характеристик приватного підприємства (ПП) є правильними:

- а) ПП може не мати статутного капіталу в момент реєстрації;
- б) у приватного підприємства може бути лише один власник;
- в) власник ПП відповідає за боргами підприємства всім своїм майном;
- г) ПП має самотійний баланс;
- д) засновниками ПП можуть бути лише резиденти.

№ 12. До підприємств, заснованих на приватній власності, відносять:

- а) приватні підприємства;
- б) селянські (фермерські) господарства;
- в) підприємства споживчої кооперації;
- г) виробничі кооперативи.

№ 13. До підприємств, заснованих на колективній власності, відносять:

- а) приватні підприємства;
- б) господарські товариства;
- в) підприємства, з іноземними інвестиціями;
- г) комунальні підприємства.

№ 14. Товариство з обмеженою відповідальністю (ТОВ) передбачає:

- а) суворо обмежену кількість його членів;
- б) участь тільки фізичних осіб;
- в) додаткові обмеження на використання прибутку у невиробничих цілях;
- г) відповідальність в межах паю.

№ 15. Які з нижченаведених характеристик стосуються ТОВ:

- а) товариство може емітувати облігації;
- б) корпоративні права співвласника товариства можуть бути придбані самим товариством;
- в) засновниками підприємства можуть бути лише фізичні особи;
- г) до моменту реєстрації підприємства кожен з учасників повинен сплатити не менше 10 % зазначеного в установчих документах внеску;
- д) учасник товариства може уступити свою частку третім особам лише за згодою решти учасників.

№16. Учасники товариства з додатковою відповідальністю відповідають за боргами товариства:

- а) лише в межах їх вкладів у статутний капітал;
- б) своїми внесками до статутного капіталу та часткою приватного майна, що їм належить;
- в) своїми внесками до статутного капіталу та всім своїм приватним майном;
- г) своїми внесками до статутного та додаткового капіталу підприємства;
- д) у межах їх вкладів до статутного капіталу та додатково придбаними облігаціями підприємства.

№ 17. Які з наведених характеристик стосуються акціонерного товариства (АТ):

- а) товариство може емітувати облігації;
- б) корпоративні права співвласника товариства можуть бути придбані самим товариством;
- в) засновниками підприємства можуть бути лише юридичні особи;
- г) засновники зобов'язані бути держателями акцій на суму не менше 25 % статутного капіталу протягом усього періоду діяльності підприємства;
- д) акціонер може продати свої акції третім особам лише за згодою решти акціонерів.

№ 18. Серед переваг акціонерного товариства виділяють:

- а) здатність мобілізувати значні фінансові ресурси;
- б) обмежену відповідальність власників підприємства;
- в) можливість налагоджувати спеціалізацію виробництва;
- г) переважні можливості вести виробництво у венчурній сфері. *(Підказка: Венчурна сфера – сфера підприємницької діяльності, пов'язана з підвищеним підприємницьким ризиком).*

№ 19. Акціонери публічного акціонерного товариства відповідають за зобов'язаннями товариства:

- а) лише в межах належних їм акцій;
- б) своїми внесками до статутного капіталу та частково належним їм приватним майном;
- в) своїми внесками до статутного капіталу та всім своїм приватним майном;
- г) своїми внесками до статутного та додаткового капіталу підприємства;
- д) у межах своїх вкладів до статутного капіталу та додатково придбаними облігаціями підприємства.

№ 20. Акціонеру гарантоване:

- а) право на одержання дивідендів;
- б) можливість управління поточною діяльністю підприємства;
- в) право вирішального голосу;
- г) право бути співвласником підприємства.

№ 21. Розмір дивіденду ніяким чином не залежить від:

- а) розміру прибутку підприємства;

- б) зміни курсової вартості акцій;
- в) порядку розподілу прибутку;
- г) виду акцій.

№ 22. Для товариства з обмеженою відповідальністю і акціонерного товариства є спільною така характеристика:

- а) учасники відповідають за зобов'язаннями товариства тільки своїми вкладками до статутного фонду;
- б) при виході із товариства одного з учасників воно перестає існувати;
- в) частина членів товариства несе повну відповідальність, а частина – обмежену;
- г) всі члени товариства мають абсолютно рівні можливості в управлінні підприємством.

№ 23. Вищим органом управління акціонерного товариства є:

- а) загальні збори акціонерів;
- б) спостережна рада;
- в) дирекція (правління);
- г) рада акціонерів, яка володіє контрольним пакетом акцій.

№ 24. Під час акціонування підприємства оцінюються:

- а) основні фонди;
- б) незавершене будівництво;
- в) оборотні засоби;
- г) фінансові активи.

№ 25. Учасники повного товариства відповідають за боргами товариства:

- а) лише в межах їх вкладів у статутний капітал;
- б) своїми внесками до статутного капіталу та частково належним їм приватним майном;
- в) своїми внесками до статутного капіталу та всім своїм майном;
- г) своїми внесками до статутного та додаткового капіталу підприємства;
- д) у межах їх вкладів до статутного капіталу та додатково придбаними облігаціями підприємства.

№ 26. Повному товариству властиві:

- а) найбільша втрата самостійності його членів;
- б) найвищий ступінь стійкості;
- в) необмежена відповідальність учасників;
- г) створення, як правило, додаткових органів контролю та управління.

№ 27. Члени-вкладники у командитному товаристві мають:

- а) необмежену відповідальність;
- б) повне право голосу;
- в) можливість створювати свою спостережну раду;
- г) сумарну частку у капіталі товариства менше 50%.

№ 28. Комунальне підприємство – це:

- а) підприємство пов'язане із сферою обслуговування населення;

- б) державне підприємство, що перебуває у власності місцевих органів влади;
- в) підприємство, власниками якого є робітники;
- г) підприємство, що належить до сфери виробництва матеріальних благ.

№ 29. Які з наведених характеристик державного підприємства (ДП) є правильними:

- а) державні підприємства не можуть бути засновниками підприємств будь-яких суб'єктів підприємницької діяльності;
- б) рішення про збільшення статутного капіталу ДП приймається трудовим колективом;
- в) рішення про створення, реорганізацію, ліквідацію ДП приймаються міністерствами та іншими органами державної виконавчої влади;
- г) розподіл чистого прибутку ДП здійснюється за рішенням трудового колективу;
- д) керівникам, заступникам керівників ДП забороняється безпосередньо займатися підприємницькою діяльністю.

№ 30. Казенні підприємства:

- а) відповідають за своїми зобов'язаннями коштами та всім іншим майном;
- б) при недостатності коштів та майна підприємства відповідальність за їх зобов'язаннями несе відповідний державний орган;
- в) мають право вступати до асоціацій, консорціумів, концернів та інших об'єднань підприємств лише за погодженням з державними органами;
- г) мають право купувати корпоративні права інших підприємств;
- д) діють за фінансовим планом, затвердженим відповідним міністерством.

Задачі

№ 1. В результаті ліквідації товариства з обмеженою відповідальністю обсяг виручки від реалізації ліквідаційної маси становив 800 тис.грн., обсяг вимог кредиторів до підприємства – 1 млн.грн., статутний капітал підприємства, сформований за рахунок вкладів чотирьох учасників товариства, дорівнює 100 тис.грн. Частка одного з учасників у статутному капіталі становить 70 %, а частки решти учасників є однаковими. Приватне майно найбільшого учасника - 200 тис.грн. у т.ч, йому належать облігації товариства, учасником якого він є, номінальною вартістю 50 тис.грн.

Визначити джерела погашення вимог кредиторів підприємства та обґрунтуйте якою мірою вони будуть задоволені.

№ 2. Прийнято рішення про заснування публічного акціонерного товариства. Засновниками була організована відкрита підписка на акції, результати якої характеризуються такими даними:

- номінальна вартість акцій - 10 грн.;
- курс емісії - 100 %;
- кількість акцій, які підлягають розміщенню - 10000 шт.;
- накладні затрати, пов'язані із заснуванням підприємства - 10000 грн.;
- на момент скликання установчих зборів АТ в цілому було сплачено 50 % номінальної вартості акцій.

Чи буде засноване АТ? Який вигляд матиме перший розділ пасиву балансу АТ за умови його реєстрації? Відповідь коротко обґрунтувати.

№ 3. Прийнято рішення про заснування публічного акціонерного товариства. Засновниками була організована відкрита підписка на акції, результати якої характеризуються такими даними:

- номінальна вартість акцій - 20 грн.; курс емісії 110 %;
- кількість акцій, які підлягають розміщенню - 10000 шт.;
- накладні затрати, пов'язані із заснуванням підприємства - 10 000 грн.;
- на момент скликання установчих зборів АТ всі акції були сплачені за ціною емісії.

Навести всі позиції першого розділу пасиву балансу створеного АТ.

№ 4. Трьома фізичними особами („А”, „Б” і „В”) прийнято рішення про заснування товариства з обмеженою відповідальністю.

Зазначена в установчих документах відносна частка окремих учасників у статутному капіталі становить: „А” - 40 %; „Б” - 35 %; „В” – 25 %.

На момент реєстрації ТОВ учасник „В” вніс 44 тис.грн., що становить 110% його частки в статутному капіталі; учасник „А” - 50 тис.грн. учасник „Б” - 60 тис.грн.

Навести всі позиції першого розділу пасиву балансу створеного ТОВ.

№ 5. Трьома фізичними особами („А”, „Б” і „В”) прийнято рішення про заснування товариства з обмеженою відповідальністю.

Зазначена в установчих документах частка окремих учасників у статутному капіталі становить: „А” - 50 %; „Б” - 30 %; „В” - 20 %.

На момент реєстрації ТОВ учасник „А” вніс 20 тис, грн., що становить 40 % його частки в статутному капіталі; учасник „Б” - 50 тис.грн., а учасник „В” - 15 тис.грн.

Навести всі позиції першого розділу пасиву балансу створеного ТОВ.

3.3 ФОРМУВАННЯ ВЛАСНОГО КАПІТАЛУ ПІДПРИЄМСТВ

Питання для контролю

1. Розрахунок і оцінка номінального, балансового та ринкового курсів акцій.
2. Розрахунок вартості корпоративних прав підприємства.
3. Оцінка взаємозв'язку зміни статутного капіталу підприємства і вартості акцій.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Особливості формування статутного капіталу різних форм організації бізнесу.
2. Переважні права на придбання цінних паперів: вітчизняний і зарубіжний досвід.

3. Порівняльна характеристика внутрішніх та зовнішніх джерел формування власного капіталу підприємства.

Визначити терміни

1. Середньовиважена ціна, яка розраховується протягом біржового дня (торговельної сесії) до моменту визначеного правилами біржі.
2. Середньовиважена ціна за угодами, здійсненими з початку біржового дня (торговельної сесії) до моменту, визначеного правилами біржі.
3. Приведена до теперішньої вартості величина майбутніх доходів на основі їх дисконтування.
4. Усі складові капіталу, призначені для покриття можливих в майбутньому непередбачених збитків і витрат.
5. Капітальний резерв, який створюється за рахунок капіталу власників (чи інших осіб).
6. Резерв, який формується з метою покриття можливих збитків підприємства в результаті непогашення боржником сумнівної чи безнадійної дебіторської заборгованості.
7. Сукупність дій емітента щодо здійснення підписки на акції чи продажу облігацій.
8. Ціна, за якою підприємство розміщує свої корпоративні права.
9. Сума перевищення доходів, отриманих від емісії (випуску) власних акцій та інших корпоративних прав над номіналом таких акцій (інших корпоративних прав).
10. Різниця між курсом емісії і номінальним курсом корпоративних прав.

Вірно-невірно

1. Чим вище курс додаткової емісії (тобто чим більше він наближається до біржового курсу акцій), тим значніший обсяг ліквідних засобів залучається на підприємство при заданому обсязі збільшення статутного капіталу (СК), тим вищим буде емісійний дохід.
2. Якщо балансовий капітал підприємства перевищує номінальний, то підприємство має збитки не покриті резервним капіталом та іншими джерелами.
3. Чим ринковий курс корпоративних прав вищий, тим більше можливостей у підприємства залучити додатковий капітал на основі додаткової емісії.
4. Складові додаткового капіталу можна використовувати на збільшення статутного капіталу чи викуп власних корпоративних прав навіть якщо в балансі відображені непокриті збитки.
5. Викуплені корпоративні права власної емісії не призводять до приросту активів підприємства.

Тести

№ 1. Власний капітал підприємства – це:

- а) підсумок першого розділу пасиву балансу;
- б) капітал, у межах якого власники підприємства несуть відповідальність перед

- його кредиторами;
- в) капітал, поділений на частки рівної номінальної вартості;
 - г) те саме, що і статутний капітал;
 - д) капітал, основними складовими якого є: статутний капітал, додатковий капітал, резервні фонди та прибуток.

№ 2. Додатковий капітал:

- а) це сума приросту майна підприємства, яка виникає в результаті переоцінки (індексації) безоплатно одержаних матеріальних цінностей та від емісійного доходу;
- б) це капітал, у межах якого власники підприємства несуть відповідальність перед його кредиторами;
- в) може бути лише в акціонерних товариств;
- г) може бути спрямований на покриття збитків підприємства;
- д) це один з видів доходів підприємства, які можуть бути поділені між власниками корпоративних прав.

№ 3. Санаційний прибуток – це:

- а) прогнозований прибуток, який підприємство планує одержати після успішного завершення санації;
- б) різниця між затратами на проведення санації та одержаною виручкою після фінансового оздоровлення;
- в) різниця між прибутком підприємства після його санації та прибутком (збитком) до проведення санаційних заходів;
- г) емісійний дохід у вигляді дизажію;
- д) прибуток, який підприємство одержує в результаті списання частини кредиторської заборгованості.

№ 4. У процесі санації балансу відбуваються такі зміни:

- а) підвищуються розрахунковий і ринковий курси корпоративних прав;
- б) поліпшується платоспроможність підприємства;
- в) покриваються відображені в балансі збитки;
- г) залучаються фінансові ресурси для проведення санаційних заходів виробничого характеру;
- д) збільшується статутний капітал підприємства.

№ 5. Акціонерне товариство може викупити акції власного випуску з метою:

- а) наступного перепродажу;
- б) наступного анулювання;
- в) одержання дивідендів під час розподілу прибутку;
- г) розповсюдження серед своїх працівників;
- д) здійснення акціями власного випуску внесків у статутний капітал інших підприємств.

№ 6. Основними цілями зменшення статутного капіталу є:

- а) одержання санаційного прибутку;
- б) підвищення платоспроможності підприємства;
- в) збільшення номінальної вартості корпоративних прав;

- г) підвищення ринкової вартості корпоративних прав;
- д) санація балансу.

№ 7. Конверсія акцій:

- а) це об'єднання кількох акцій в одну;
- б) це зменшення номінальної вартості акцій;
- в) передбачає обмін за встановленим співвідношенням однієї кількості акцій на іншу;
- г) передбачає викуп акцій з метою їх анулювання;
- д) передбачає обмін конверсійних облігацій на звичайні акції.

№ 8. Викуп корпоративних прав у санаційних цілях доцільно здійснювати, якщо:

- а) викуп проводиться за ціною, вищою за номінал;
- б) у підприємства дуже високий рівень капіталізації;
- в) викуп проводиться за номіналом;
- г) викуп здійснюється за ціною, нижчою за номінальну вартість;
- д) за даними корпоративними правами підприємство зможе отримати високі дивіденди.

№ 9. Преференції які надаються власникам привілейованих акцій, можуть полягати в:

- а) одержанні певних переваг при розподілі прибутку та виплаті дивідендів;
- б) додаткових правах при розміщенні нових акцій;
- в) автоматичному обранні в наглядову раду;
- г) поверненні внесків у статутний капітал без урахування заперечень кредиторів;
- д) перевагах при розподілі ліквідаційної виручки.

№ 10. Резервний капітал може використовуватися на такі цілі:

- а) покриття збитків суб'єкта господарювання;
- б) виплату заробітної плати персоналу;
- в) викуп власних корпоративних прав;
- г) виплату дивідендів (за умови, що величина резервів перевищує мінімально допустимий рівень);
- д) сплату податків на прибуток.

№ 11. Додатковий капітал можна використовувати за такими основними напрямками:

- а) на покриття балансових збитків, за умови, що на ці цілі використані всі інші джерела;
- б) на формування забезпечень наступних витрат і платежів;
- в) на збільшення статутного капіталу;
- г) на виплату дивідендів власникам;
- д) на покриття різниці між фактичною собівартістю вилученого капіталу, який анулюється, та його номіналом.

№ 12. Статутний капітал акціонерного товариства становить 4 млн.грн. (номінальна вартість однієї акції 50 грн.; сума збільшення капіталу дорівнює 1 млн.грн; біржовий курс старих акцій - 100 грн.; курс емісії нових акцій - 60 грн. Середній курс акцій після емісії дорівнюватиме:

- а) 90 грн.;
- б) 68 грн.;
- в) 92 грн.;
- г) 88 грн.;
- д) 75 грн.

№ 13. Статутний капітал було збільшено до 15 млн. грн.; для цього був використаний додатковий капітал у розмірі 5 млн.грн.; балансовий (розрахунковий) курс акцій перед збільшенням становив 200 %. Після збільшення статутного капіталу балансовий курс акцій дорівнюватиме:

- а) 133,3 %;
- б) 150,0 %;
- в) 200,0 %;
- г) 175,0 %;
- д) 166,6%.

№ 14. Переважне право на придбання акцій (часток) дає можливість колишнім власникам:

- а) отримати додаткові доходи у разі збільшення статутного капіталу;
- б) зберегти свою частку (у процентному співвідношенні) в статутному капіталі;
- в) попередити «розмивання» вартості своєї частки в статутному капіталі внаслідок емісії акцій за низьким курсом;
- г) зберегти свою частку голосів на загальних зборах власників;
- д) придбати нові акції за ціною, нижчою за номінальну вартість.

№ 15. Збільшення статутного капіталу АТ здійснюється шляхом:

- а) емісії нових акцій;
- б) збільшення номінальної вартості акцій;
- в) обміну облігацій на акції;
- г) емісії конвертованих облігацій;
- д) придбання основних фондів.

Задачі

№1. На основі даних, наведених в таблиці 1, визначте капітал, в межах якого власники підприємства несуть відповідальність перед його кредиторами.

Таблиця 1 – Вихідні дані

Статті пасиву балансу	Сума, тис.грн.
Власний капітал	
Статутний капітал	70
Додатковий капітал	730
Резервний капітал	10
Нерозподілений капітал (непокритий збиток) (-)	(49)

Поточні зобов'язання	
Короткострокові кредити банків	110
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	240,5
Поточні зобов'язання за розрахунками	180,5
БАЛАНС	1292

На основі вихідних даних доведіть чи всі зобов'язання перед кредиторами будуть виконані.

№2. На основі даних наведених в таблиці 1 дослідити зміни у власному капіталі підприємства.

Таблиця 1 – Вихідні дані,

тис.грн.

Статті балансу	Період		
	n	n+1	n+2
Власний капітал			
Статутний капітал	70	70	75
Додатковий капітал	730	790	795
Резервний капітал	10	10	11
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) (-)	(49)	2	15
Всього			

Дослідіть можливі зміни в структурі майна підприємства за рахунок власного капіталу. Аргументуйте свою відповідь.

№3. Фінансову діяльність підприємства протягом звітного року характеризують такі дані:

- здійснено розміщення корпоративних прав за курсом 120 %;
- номінальна вартість емісії – 100 тис.грн;
- чистий прибуток підприємства – 50 тис.грн.;
- 60 % чистого прибутку спрямовано на виплату дивідендів;
- 20 % чистого прибутку використано на поповнення резервного капіталу;
- підприємство отримало на безоплатній основі необоротні активи первісною вартістю 30 тис.грн.

Розрахувати приріст власного капіталу підприємства за звітний період у розрізі окремих статей.

№4. Відомі такі дані першого розділу пасиву балансу в базовому періоді (таблиця 1).

Таблиця 1 – Вихідні дані,

тис.грн.

Статті балансу	Період	
	базовий	звітний
Власний капітал		
Статутний капітал	1727	

Пайовий капітал		
Додатковий капітал	743	
Резервний капітал	440	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) (-)	50	
Неоплачений капітал	(200)	
Вилучений капітал		
Всього	2760	

Заповнити данні першого розділу пасиву балансу у звітному році, якщо відомо, що в означеному році підприємством були проведені операції, що вплинули на суму власного капіталу:

а) у лютому звітного року підприємством була виявлена суттєва помилка у нарахуванні суми амортизації в попередньому році, у результаті якої була занижена сума чистого прибутку на 20 тис.грн.;

б) в березні звітного року надійшли:

- кошти в сумі 200 тис.грн. в оплату за підписані, але не повністю сплачені акції;
- благодійний внесок в сумі 10 тис.грн.;

в) в травні звітного року підприємство викупило власні акції на суму 150 тис.грн., а в червні повністю анулювало їх.

Окрім цього відомо, що в ході своєї діяльності в звітному році підприємство отримало чистий прибуток, який склав – 40 тис.грн.; зокрема на поповнення резервного капіталу було спрямовано 3 тис.грн.

За підсумками звітного року оголошені дивіденди на привілейовані акції – 2 тис.грн., на прості акції – 68 тис.грн.

№ 5. Скласти баланс публічного АТ «Надія» станом на 31.12.n року на підставі господарських операцій за грудень цього року. Відомо:

а) зареєстровано публічне АТ «Надія» і оголошена відкрита підписка на акції;

б) статутний капітал публічного АТ «Надія» зареєстрований в сумі 96500 грн., в складі якого:

- прості акції – 175000 шт. * 0,50грн = 875000 грн.;
- привілейовані акції 12000 шт. * 0,75 = 9000 грн.;

в) засновники внесли до статутного капіталу публічного АТ «Надія» в обмін на 38000 простих і 8000 привілейованих акцій:

- акції іншого підприємства – 2500 грн.;
- матеріали – 8000 грн.;
- грошові кошти – 14500 грн. в тому числі: на розрахунковий рахунок – 14500 грн.; в касу – 500 грн.

г) на розрахунковий рахунок надійшли кошти від продажу:

- простих акції – 52500 шт. * 0,6 грн.;
- привілейованих акцій – 4000 шт. * 1,00 грн.

Проаналізувати отримані дані. Зробити висновки про фінансові можливості даного підприємства.

№6. Використовуючи данні задачі 5 та наведені фінансово-господарські операції публічного АТ «Надія» скласти перший розділ пасиву балансу «Власний капітал» станом на 31.12.n+1 року та звіт про власний капітал за n+1 рік.

Фінансово-господарські операції публічного АТ «Надія» за n+1 рік:

- підприємство безкоштовно отримало програмне забезпечення на суму 2000 грн.;
- на розрахунковий рахунок надійшли кошти від реалізації решти простих акцій кількістю 84500 шт. за ринковою вартістю по 0,75 грн.;
- проведена дооцінка програмного забезпечення – 1000 грн.;
- вилучено 20000 власних акцій за ціною 0,55 грн. – 11000 грн.;
- чистий прибуток за n+1 рік – 54000 грн.;
- спрямовано на формування резервного фонду – 17000 грн.;
- оголошені дивіденди на прості акції – 21000 грн., на привілейовані акції – 2400 грн.

Проаналізувати отримані данні. Зробити висновки про фінансові можливості даного підприємства та їх динаміку відносно попереднього періоду (див. задачу №5).

№7. Статутній капітал публічного АТ «Давній Чернігів» складається з 250 тис. простих акцій номінальною вартістю 10 грн. кожна. Ринковий курс цих акцій на біржі становить 11,50 грн.

Потреба акціонерного товариства в капіталі складає 800 тис.грн., яку планується покрити за рахунок додаткової емісії простих акцій та їх розміщення через андеррайтера.

Визначте:

- структуру погашення потреби в капіталі;
- вартість переважного права на придбання однієї акції;
- очікуваний середній курс акцій після емісії, за умови, що акції нової емісії будуть розміщуватись за курсом: 11,00 грн.; 12,50 грн.; 15 грн. (або доведіть неможливість проведення такої господарської операції).

На основі отриманих даних зробити висновки про фінансові можливості та особливості фінансової діяльності означеного акціонерного товариства.

№8. Використовуючи дані, наведені в балансі (таблиця 1), розрахувати балансовий і капіталізований курси акцій підприємства, якщо середньорічна сума прибутку становить 60 тис.грн., а ставка капіталізації - 8 %. Зробити висновки.

Таблиця 1 – Вихідні данні

Актив	Сума	Пасив	Сума
1. Необоротні активи	500	1. Статутний капітал	200
2. Оборотні активи	250	2. Додатковий капітал	220

		3. Нерозподілений прибуток	60
		4. Вилучений капітал	(30)
		5. Зобов'язання	300
Баланс	750	Баланс	750

№9. Загальні збори акціонерного товариства «Технолог» прийняли рішення про збільшення статутного капіталу підприємства з 40 млн.грн. до 50 млн.грн. шляхом додаткової емісії акцій.

На кожні чотири старі акції було вирішено випустити одну нову. Перед збільшенням статутного капіталу біржовий курс однієї акції номінальною вартістю 100 грн. становив 150 грн. Курс емісії нових акцій – 125 %.

Визначити емісійний дохід емітенту та середній біржовий курс акцій після емісії, якщо на зміну курсу вплинув лише факт збільшення капіталу, а інші фактори впливу на курс залишилися без змін. Як при цьому зміниться майновий стан акціонера, який володів чотирма акціями до нової емісії, якщо він використав переважне право на купівлю нових акцій?

№10. Акціонерне товариство вирішило реалізувати інвестиційний проект. На загальних зборах акціонерів було узгоджено концепцію залучення фінансових ресурсів на фінансування проекту, яка базується на використанні коштів власників, інвесторів та мобілізації прихованих резервів. Баланс підприємства напередодні реалізації інвестиційного проекту мав такий вигляд (таблиця 1).

Таблиця 1 - Спрощений баланс підприємства

АКТИВ (МАЙНО)		Сума, тис.грн.
I. Необоротні активи		
Нематеріальні активи		93
Основні засоби		1092
Довгострокові фінансові інвестиції		80
Довгострокова дебіторська заборгованість		360
II. Оборотні активи		
Запаси		1480
Векселі одержані		250
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги		375
Дебіторська заборгованість за розрахунками		625
Поточні фінансові інвестиції		20
Грошові кошти та їх еквіваленти		10
III. Витрати майбутніх періодів		3
БАЛАНС		4388
ПАСИВ (КАПІТАЛ)		
I. Власний капітал		
Статутний капітал		400

Додатковий капітал	52
Резервний капітал	12
Нерозподілений капітал (непокритий збиток) (-)	(150)
Вилучений капітал (-)	
II. Забезпечення наступних витрат і платежів	5
III. Довгострокові зобов'язання	500
IV. Поточні зобов'язання	
Короткострокові кредити банків	180
Кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1740
Поточні зобов'язання за розрахунками	1640
V. Доходи майбутніх періодів	9
БАЛАНС	4388

Операції, які проводилися в ході мобілізації фінансових ресурсів, характеризуються такими даними:

а) зменшення статутного капіталу (здійснювалося двома методами):

1) на основі викупу акціонерним товариством акцій власної емісії за курсом 50% до номіналу з метою подальшого їх анулювання. На це були використані грошові кошти в сумі 25 тис.грн.;

2) шляхом об'єднання акцій у співвідношенні 7 : 4. Як альтернатива до зменшення кількості акцій акціонерам була запропонована доплата з розрахунку 2,5 грн. за кожну акцію номінальною вартістю 5 грн. 4/5 акціонерів віддали перевагу об'єднанню своїх акцій, решта здійснили доплати;

б) продаж окремих об'єктів основних засобів, зокрема устаткування балансовою вартістю 500 тис.грн. Виручка від реалізації за вирахуванням ПДВ становила 650 тис.грн.;

в) накладні витрати, які виникли в процесі зменшення статутного капіталу, дорівнювали 15 тис.грн., причому 5 тис.грн. підприємство сплатило одразу, а на 10 тис.грн. виписало вексель;

г) розподіл доходів, які підприємство отримало в результаті попередніх операцій, здійснювався за такими основними напрямками:

1) покриття балансових збитків;

2) покриття збитків у сумі 20 000 грн., які виникли в результаті переоцінки фінансових вкладень;

3) покриття збитків у сумі 31 000 грн. від переоцінки запасів;

4) покриття збитків від переоцінки морально застарілого устаткування (47 000 грн.);

5) поповнення резервного капіталу;

д) збори акціонерів прийняли рішення про збільшення статутного капіталу шляхом додаткової емісії акцій у співвідношенні 2 : 1. Курс емісії відповідав поточному розрахунковому курсу корпоративних прав з урахуванням операцій а) – г). Витрати, пов'язані з емісією, становили 10 тис.грн.;

є) підприємство отримало дивіденди від володіння корпоративними правами інших підприємств в обсязі 5 тис.грн.

Знайти величину статутного та резервного капіталу підприємства після проведених операцій; суму грошових коштів, яку підприємство може спрямувати на реалізацію інвестиційного проекту, за умови, що всі операції було завершено і розрахунки виконані в повному обсязі. За результатами розрахунків скласти баланс підприємства.

2.4 ВНУТРІШНІ ДЖЕРЕЛА ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА

Питання для контролю

1. Внутрішні джерела фінансування підприємств: суть види.
2. Сутність та розрахунок тезаврації прибутку.
3. Розрахунок *Cash-flow* – чистого грошового потоку.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Проблеми українських підприємств пов'язані з використанням внутрішніх джерел фінансування підприємств.
2. Приховане самофінансування підприємств: переваги і недоліки.
3. Особливості самофінансування підприємств різних організаційно-правових форм в сучасних умовах господарювання.
4. Економічна доцільність використання показників *Cash-flow* для фінансової діагностики суб'єктів господарювання.
5. Оцінка ефективності внутрішніх джерел фінансування підприємств.

Визначити терміни

1. Спрямування прибутку на формування власного капіталу підприємства з метою фінансування інвестиційної та операційної діяльності.
2. Збільшення ВК в результаті тезаврації прибутку підприємства.
3. Позичковий капітал з невизначеними строками та сумами погашення.
4. Приріст грошових коштів та їх еквівалентів за означений період діяльності суб'єктів господарювання.
5. Величина чистих грошових потоків, яка утворюється в результаті операційної діяльності.

Вірно-невірно

1. Ефект самофінансування проявляється з моменту одержання чистого прибутку до моменту його визначення, розподілу та виплати дивідендів, оскільки отриманий протягом року прибуток вкладається в операційну і інвестиційну діяльність.
2. Підприємства не можуть створювати приховані резерви за власним бажанням.

3. Перевагою фінансування підприємства за рахунок тезаврації прибутку є обмежені можливості контролю, що знижують вимоги до ефективного використання коштів.
4. Наявність операційного *Cash-flow* характеризує здатність підприємства: фінансувати інвестиції за рахунок внутрішніх фінансових джерел; погашати фінансову заборгованість та виплачувати дивіденди.
5. Для визначення рівня самофінансування використовують реальну вартість майна підприємства.

Тести

№ 1. До внутрішніх джерел фінансування підприємств відносять:

- а) емісійний дохід;
- б) кредиторську заборгованість за отриманими авансами;
- в) чистий прибуток;
- г) амортизаційні відрахування;
- д) забезпечення наступних витрат і платежів.

№ 2. Приховані резерви:

- а) відображаються у статті балансу «додатковий капітал»;
- б) можуть формуватися в результаті поповнення забезпечень наступних витрат;
- в) це частина капіталу підприємства, яка жодним чином не відображена в його балансі;
- г) дорівнюють різниці між балансовою вартістю окремих майнових об'єктів підприємства та їх реальною (вищою) вартістю;
- д) утворюються в результаті заниження реалізаційних цін на продукцію.

№ 3. Мобілізація прихованих резервів здійснюється:

- а) в результаті індексації балансової вартості майнових об'єктів;
- б) шляхом реалізації окремих майнових об'єктів;
- в) в рамках реалізації певного типу дивідендної політики;
- г) всі відповіді правильні;
- д) жодної правильної відповіді немає.

№ 4. Тезаврація прибутку – це:

- а) розподіл чистого прибутку між власниками підприємства;
- б) спрямування чистого прибутку на формування власного капіталу підприємства з метою фінансування інвестиційної та операційної діяльності;
- в) часовий розрив між моментами формування і використання прибутку;
- г) спрямування прибутку виключно на поповнення власних обігових коштів підприємства;
- д) спрямування прибутку на зміну пропорцій власного і позикового капіталу.

№ 5. Операційний *Cash-flow* характеризує:

- а) величину чистих грошових потоків, які залишаються в розпорядженні підприємства в результаті основної діяльності;
- б) величину чистого прибутку підприємства;
- в) величину вхідних грошових потоків підприємства;

- г) обсяг реалізації продукції;
- д) величину чистого прибутку, амортизацію та приріст забезпечень.

№ 6. Класичний показник *Cash-flow* характеризує:

- а) здатність підприємства фінансувати інвестиції;
- б) структуру капіталу підприємства;
- в) можливості підприємства погашати фінансову заборгованість;
- г) наявність у підприємства робочого капіталу;
- д) наявність коштів для виплати дивідендів.

№ 7. При розрахунку операційного *Cash-flow* прямим методом використовуються:

- а) чистий дохід від реалізації продукції;
- б) чистий прибуток від операційної діяльності;
- в) приріст чи зменшення поточних зобов'язань, пов'язаних з операційною діяльністю;
- г) приріст чи зменшення оборотних активів (крім грошових коштів, їх еквівалентів та поточних фінансових інвестицій);
- д) витрати, не пов'язані з грошовими виплатами.

№ 8. При розрахунку операційного *Cash-flow* непрямим методом необхідно враховувати:

- а) чисті доходи від операційної діяльності, пов'язані з надходженням грошових коштів;
- б) чистий прибуток від операційної діяльності;
- в) грошові виплати постачальникам за сировину, матеріали, послуги тощо;
- г) приріст чи зменшення оборотних активів (крім грошових коштів, їх еквівалентів і поточних фінансових інвестицій);
- д) витрати, не пов'язані з грошовими виплатами.

№ 9. При розрахунку *Fzee Cash-flow* використовуються:

- а) величина операційного *Cash-flow* ;
- б) надходження власного капіталу;
- в) обсяг інвестицій у необоротні активи;
- г) доходи (збитки) від фінансової діяльності;
- д) доходи (збитки) від інвестиційної діяльності.

№ 10. Які з наведених висловлювань, що характеризують *Fzee Cash-flow*, правильні?

- а) *Fzee Cash-flow* показує залишок грошових коштів на розрахунковому рахунку підприємства на кінець звітного періоду;
- б) негативний *Fzee Cash-flow* показує потребу підприємства у зовнішньому фінансуванні інвестиційної та операційної діяльності;
- в) залишок не реінвестованого *Cash-flow* може бути використаний для виплати дивідендів;
- г) *Fzee Cash-flow* можна спрямувати на викуп власних корпоративних прав;
- д) *Fzee Cash-flow* – це грошовий потік, який утворився у результаті дезінвестицій.

№ 11. При визначенні чистого руху коштів (*Cash-flow*) від інвестиційної діяльності враховуються:

- а) чистий рух коштів від операційної діяльності;
- б) грошові надходження від реалізації фінансових інвестицій;
- в) отримані дивіденди;
- г) сплачені дивіденди;
- д) грошові виплати на придбання необоротних активів.

№ 12. При визначенні чистого руху коштів (*Cash-flow*) від фінансової діяльності враховуються показники:

- а) чистий рух коштів від інвестиційної діяльності;
- б) грошові надходження від реалізації фінансових інвестицій;
- в) отримані дивіденди;
- г) сплачені дивіденди;
- д) грошові виплати на придбання основних засобів.

№ 13. Показник тривалості погашення заборгованості (з використанням *Cash-flow*) розраховується відношенням:

- а) операційного *Cash-flow* до обороту від реалізації продукції;
- б) позичкового капіталу - нетто до операційного *Cash-flow*;
- в) *Cash-flow* до заборгованості (нетто);
- г) *Cash-flow* до величини чистих інвестицій;
- д) *Cash-flow* до власного капіталу.

№ 14. Метою складання звіту про *Cash-flow* є надання користувачам фінансової звітності повної інформації про:

- а) доходи, витрати, прибутки і збитки від діяльності підприємства за звітний період;
- б) зміни у складі активів і пасивів за звітний період;
- в) фінансовий стан підприємства на певну дату;
- г) рух грошових коштів протягом звітного періоду в результаті операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;
- д) зміни у складі власного капіталу за звітний період.

№ 15. Чистий рух коштів (*Cash-flow*) по підприємству за звітний період дорівнює:

- а) залишку грошових коштів та їх еквівалентів на кінець періоду;
- б) сумі *Cash-flow* від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;
- в) *Free Cash-flow*;
- г) різниці між залишком грошових коштів на початок періоду та залишком грошових коштів на кінець періоду;
- д) сумі вхідних грошових потоків по підприємству за звітний період.

Задачі

№1. Визначити *Cash-flow* від фінансової діяльності підприємства за звітний період за таких даних:

- звичайний прибуток підприємства до оподаткування -150 тис.грн.;
- надходження від емісії акцій становлять 200 тис.грн, у т.ч. на збільшення статутного капіталу було спрямовано 150 тис.грн.;
- надходження від емісії облігацій - 30 тис.грн.;
- підприємство нарахувало дивідендів на суму 20 тис.грн.;
- собівартість реалізованої продукції - 920 тис.грн., у т.ч. амортизація основних засобів – 25 тис.грн.

№ 2. Визначити *Cash-flow* від операційної діяльності підприємства за звітний період непрямим методом за даними таблиці 1.

Таблиця 1 – Вихідні дані для розрахунку *Cash-flow* від операційної діяльності

Показник	Сума, тис.грн.
1. Чистий прибуток від операційної діяльності	100
2. Надходження від емісії акцій	250
в т.ч. на збільшення статутного капіталу спрямовано	200
3. Надходження від емісії облігацій	50
4. Підприємство нарахувало дивідендів	40
5. Собівартість реалізованої продукції	800
у т.ч. амортизація нематеріальних активів	20
6. Сума збільшення операційних оборотних активів	15

№ 3. Визначити *Cash-flow* від операційної діяльності підприємства за звітний період прямим методом на основі даних таблиці 1.

Таблиця 1 – Вихідні дані для розрахунку *Cash-flow* від операційної діяльності

Показники	Сума, тис.грн.
Чиста виручка від реалізації продукції	1000
Надходження від емісії акцій	250
у т.ч. на збільшення статутного капіталу	200
Підприємство нарахувало дивідендів	40
Витрати на виробництво реалізованої продукції, пов'язані з виплатою грошових коштів	700
Сплачено проценти за користування позичками	15
Податок на прибуток від операційної діяльності	90
Амортизаційні відрахування	10

№ 4. Визначити *Cash-flow* від інвестиційної діяльності підприємства за звітний період за таких даних:

- грошові надходження від продажу акцій інших підприємств - 45 тис.грн.;
- надходження від емісії акцій становлять 150 тис.грн., у т.ч. на збільшення статутного капіталу було спрямовано 100 тис.грн.;
- надходження від емісії облігацій - 50 тис.грн.;

- підприємство нарахувало та виплатило дивідендів на суму 20 тис.грн.;
- собівартість реалізованої продукції - 850 тис.грн, у т.ч. амортизація основних засобів - 22 тис.грн.;
- кошти, спрямовані на придбання основних засобів - 100 тис.грн.

№ 5. Визначити *Free Cash-flow* (перед фінансуванням), використовуючи такі показники:

- величина операційного Cash-flow -130 тис.грн.;
- надходження від емісії облігацій - 50 тис.грн.;
- підприємство нарахувало та виплатило дивідендів на суму 20 тис.грн.;
- грошові надходження від продажу акцій інших підприємств - 45 тис.грн.;
- кошти, спрямовані на придбання основних засобів - 85 тис.грн.;
- амортизаційні відрахування - 12 тис.грн.

№ 6. Розрахувати, через скільки звітних періодів, за умови збереження заданих тенденцій щодо руху грошових коштів, підприємство зможе погасити свою заборгованість за рахунок операційної діяльності, якщо відомо:

- операційний *Cash-flow* за звітний період - 500 тис.грн.;
- довгострокові зобов'язання - 600 тис. грн.;
- поточні зобов'язання - 900 тис.грн.;
- поточні фінансові інвестиції на кінець звітного періоду - 30 тис.грн.;
- грошові кошти та їх еквіваленти на кінець періоду - 50 тис.грн.;
- резерв сумнівних боргів - 40 тис.грн.;
- дебіторська заборгованість - 200 тис.грн.

№ 7. Фінансист підприємства визначає обсяги фінансування на плановий період. Продумайте логіку проведення необхідних розрахунків в умовах ненадійних прогнозних даних стосовно майбутнього попиту та обсягів діяльності суб'єкта господарювання.

№ 8. Розрахунки на плановий період свідчать про наявність дефіциту фінансових ресурсів. Який спосіб покриття дефіциту Ви можете запропонувати в очікуванні підйому або, навпаки, спаду попиту на продукцію вашого підприємства? Обґрунтуйте свою відповідь.

№ 9. Промислове підприємство має «важку» структуру майна, а отже, відчуває нестачу власних оборотних засобів. З огляду на це:

- запропонуйте напрямки пошуку внутрішніх резервів покриття такої нестачі;
- продумайте систему взаємодії зі своїми партнерами (постачальниками, споживачами, кредиторами), яка буде компенсувати нестачу оборотних коштів.

№ 10. Ви очікуєте пожвавлення ділової активності в сфері діяльності вашого підприємства. Яким чином ці очікування повинні змінити принципи фінансування вашого підприємства? Яким чином ці принципи зміняться в очікуванні спаду?

Обґрунтуйте свою відповідь.

2.5 ДИВІДЕНДНА ПОЛІТИКА ПІДПРИЄМСТВА

Питання для контролю

1. Використання різних методів для нарахування дивідендів, оцінка їх переваг і недоліків.
2. Форми виплати дивідендів: сутність, характеристика, використання в Україні.
3. Оцінка ефективності дивідендної політики.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Особливості нарахування дивідендів акціонерними товариствами та товариствами з обмеженою відповідальністю в Україні.
2. Дослідження факторів впливу на дивідендну політику суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм.
3. Податкові наслідки застосування різних типів дивідендної політики.
4. Методичні підходи до визначення ефективності дивідендної політики.

Визначити терміни

1. Набір цілей і завдань, які ставить перед собою керівництво підприємства в галузі виплати дивідендів, а також сутність методів і засобів їх досягнення.
2. Частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до їх участі у СК підприємства.
3. Оптимізація співвідношення між прибутком, що виплачується у вигляді дивідендів, і тим, який реінвестується з метою максимізації доходів власників.
4. Сума коштів, яка за рішенням зборів акціонерів (власників) спрямовується на виплату дивідендів.

Вірно-невірно

1. Курс акцій прямо пропорційний дивіденду та обернено пропорційний ставці за альтернативним вкладенням капіталу на ринку.
2. Величина дивідендів, яка належить окремому власнику, не залежить від встановленого співвідношення між розподіленим і нерозподіленим прибутком та частки учасника в статутному капіталі.
3. Порядок нарахування дивідендів (прибутку на корпоративні права) значною мірою залежить від форми організації бізнесу і форми власності.
4. Ефективною буде така дивідендна політика, за якої забезпечується зростання ринкової ціни корпоративних прав.
5. Якщо на ринку є можливість вкласти капітал з вищою нормою доходності, ніж у підприємство-емітент (за однакового рівня ризику), то доцільно приймати рішення щодо не виплати дивідендів.

Тести

№ 1. Дивідендна політика - це:

- а) набір цілей і завдань, які ставить перед собою керівництво підприємства у галузі виплати дивідендів, а також сукупність методів і засобів їх досягнення;
- б) оптимізація співвідношення між прибутком, який виплачується у вигляді дивідендів, і тим, що реінвестується з метою максимізації доходів власників;
- в) оптимізація співвідношення між прибутком, який виплачується у вигляді дивідендів, та валовим прибутком з метою максимізації доходів власників;
- г) правильна відповідь відсутня.

№ 2. Дивіденди - це:

- а) частина чистого прибутку, розподілена між учасниками відповідно до частки їх участі у статутному капіталі підприємства;
- б) частина валового прибутку, розподілена між учасниками відповідно до частки їх участі у статутному капіталі підприємства;
- в) частина чистого доходу, розподілена між учасниками відповідно до частки їх участі у статутному капіталі підприємства;
- г) частина прибутку від операційної діяльності, розподілена між учасниками відповідно до частки їх участі у статутному капіталі підприємства;
- д) правильна відповідь відсутня.

№ 3. До основних завдань, які слід вирішити в ході формування та реалізації дивідендної політики, слід віднести:

- а) визначення ціни залучення фінансових ресурсів;
- б) визначення оптимальної для підприємства величини статутного і власного капіталу;
- в) узгодження стратегії виплати дивідендів із податковим законодавством;
- г) підтримка ліквідності підприємства.

№ 4. Оптимізація дивідендної політики — це:

- а) набір цілей і завдань, які ставить перед собою керівництво підприємства у галузі виплати дивідендів, а також сукупність методів і засобів їх досягнення;
- б) оптимізація співвідношення між прибутком, що виплачується у вигляді дивідендів, і тим, який реінвестується з метою максимізації доходів власників;
- в) оптимізація співвідношення між прибутком, що виплачується у вигляді дивідендів, і валовим прибутком з метою максимізації доходів власників;
- г) правильна відповідь відсутня.

№ 5. Відповідно до концепції про нейтральність дивідендної політики:

- а) найраціональнішою є фінансова політика, в рамках якої відбувається відмова від виплати дивідендів;
- б) факт виплати дивідендів впливає на вартість корпоративних прав;
- в) між сумою виплачуваних дивідендів та ринковим курсом акцій не існує зв'язку;
- г) рішення у сфері виплати дивідендів слід приймати враховуючи критерій мінімізації податків;

д) слід реалізувати стратегію стабільних дивідендів.

№ 6. Відповідно до тези про пріоритетність дивідендів:

- а) рішення у сфері виплати дивідендів слід приймати, враховуючи критерій мінімізації податків;
- б) факт виплати дивідендів впливає на вартість корпоративних прав;
- в) відстоюють позицію, що між сумою сплачуваних дивідендів і ринковим курсом акцій не існує зв'язку, оскільки курс акцій визначається нинішніми та майбутніми доходами підприємства, а також потенціалом його зростання;
- г) актуальний курс акцій визначається теперішньою вартістю очікуваних доходів на ці акції, які включають усі майбутні дивіденди, а також очікувану виручку від реалізації акцій;
- д) правильна відповідь відсутня.

№ 7. Обмеження в галузі виплати дивідендів можуть застосовуватися:

- а) за наявності заборгованості власників (учасників) за внесками до статутного капіталу;
- б) за наявності на момент виплати дивідендів підстав щодо порушення справи про банкрутство підприємства, чи виникнення таких підстав у результаті виплати дивідендів;
- в) у разі прийняття рішення про зменшення статутного капіталу;
- г) у разі прийняття рішення про збільшення статутного капіталу;
- д) за відсутності відповідних фінансових джерел виплати дивідендів.

№8. Відповідно до концепції про мінімізацію податкових платежів:

- а) рішення у сфері виплати дивідендів слід приймати, враховуючи критерій мінімізації податків;
- б) факт виплати дивідендів впливає на вартість корпоративних прав;
- в) відстоюють позицію, що між сумою сплачуваних дивідендів і ринковим курсом акцій не існує зв'язку, оскільки курс акцій визначається нинішніми та майбутніми доходами підприємства, а також потенціалом його зростання;
- г) актуальний курс акцій визначається теперішньою вартістю очікуваних доходів на ці акції, які включають усі майбутні дивіденди, а також очікувану виручку від реалізації акцій;
- д) правильна відповідь відсутня.

№ 9. У процесі реалізації обраного типу дивідендної політики підприємства вдаються до специфічних прийомів:

- а) збільшення статутного капіталу та виплата дивідендів акціями;
- б) подрібнення акцій;
- в) викуп акціонерним товариством акцій власної емісії (або зменшення номіналу);
- г) формування резервів виплати дивідендів;
- д) всі відповіді вірні.

№ 10. Основними факторами дивідендної політики суб'єкта господарювання виступають:

- а) стадія життєвого циклу підприємства;

- б) альтернативні джерела капіталу;
- в) обмеження;
- г) преференції найважливіших груп власників;
- д) всі відповіді вірні.

№ 11. Основними факторами, які впливають на рівень оподаткування дивідендів є:

- а) маса дивіденду;
- б) форма дивідендних виплат;
- в) ставка внесків у пенсійний фонд;
- г) статус одержувача дивідендів (фізична або юридична особа);
- д) величина сплаченого податку на прибуток.

№ 12. До показників прибутковості корпоративних прав належать:

- а) нерозподілений прибуток, що припадає на одну просту акцію;
- б) дивіденди на одну привілейовану акцію;
- в) коефіцієнт цінності акцій;
- г) рентабельність акції;
- д) відношення ринкового курсу акцій до показника *Cash-flow* на одну акцію.

№ 13. В акціонерних товариствах дивіденди на одну акцію розраховуються:

- а) діленням загальної суми оголошених дивідендів на кількість привілейованих акцій, за якими сплачуються дивіденди;
- б) діленням загальної суми оголошених дивідендів на кількість простих акцій, за якими сплачуються дивіденди;
- в) діленням кількості простих акцій, за якими сплачуються дивіденди на загальну суму оголошених дивідендів;
- г) діленням кількості привілейованих акцій, за якими сплачуються дивіденди на загальну суму оголошених дивідендів.

№ 14. У традиційному розумінні рішення власників щодо дивідендів чи реінвестування прибутку залежить від:

- а) очікуваної рентабельності власного капіталу підприємства та від ставки зовнішніх доходів за альтернативних вкладень відповідного обсягу капіталу на ринку;
- б) очікуваної рентабельності статутного капіталу підприємства та від ставки зовнішніх доходів за альтернативних вкладень відповідного обсягу капіталу на ринку;
- в) очікуваної рентабельності власного капіталу підприємства та від ставки внутрішніх доходів за альтернативних вкладень відповідного обсягу капіталу на ринку;
- г) очікуваної рентабельності статутного капіталу підприємства та від ставки внутрішніх доходів за альтернативних вкладень відповідного обсягу капіталу на ринку.

№ 15. До основних показників, які характеризують ефективність дивідендної політики підприємства, належать:

- а) коефіцієнт цінності акцій;

- б) сума додаткового капіталу;
- в) коефіцієнт дивідендних виплат;
- г) структура капіталу підприємства;
- д) показник платоспроможності.

Задачі

№ 1. Визначити чисту суму дивідендів, яку одержить акціонер, що володіє пакетом акцій у 15% статутного капіталу акціонерного товариства, якщо відомо: статутний капітал АТ - 100 тис.грн. (5000 акцій номінальною вартістю 20 грн.), власний капітал АТ - 250 тис.грн., податок на прибуток підприємства - 30 тис.грн., маса дивіденду - 50 тис.грн.

№ 2. На пропозицію правління, загальні збори акціонерного товариства прийняли рішення про подрібнення акцій у співвідношенні 1 : 5 та зменшення розміру статутного капіталу з 15 млн.грн. до 12 млн.грн. шляхом викупу та анулювання акцій. Номінальна вартість акцій до їх подрібнення становить 5 грн., ринкова - 30 грн. Визначити дивіденди на одну акцію, які отримають акціонери в результаті здійснення згаданих операцій та кінцевий ринковий курс акцій.

№3. Дивіденд на акції на пред'явника компанії «Х» складає 0,2 грн. Він був виплачений 1 липня 20XX р. і 1 липня 200У р. 30 липня 20УУр. акція продавалася за 10 грн., а 2 липня – 9,80 грн. Визначити доход на акцію 30 липня 20УУ р., 2 липня 20УУ р., збалансований доход на акцію на 30 липня 20УУ р.

№ 4. Компанія D дістала чистий прибуток 1,17 млн. грн. Виплачені дивіденди на одну акцію - 1,4 грн. Компанією продано 1,5 млн. акцій.

Визначити прибуток на одну акцію і частку виплат.

№ 5. У річному звіті компанії показується акціонерний капітал 0,25 млн. грн., резерви 0,0625 млн.грн. Акціонерний капітал являє собою 125 000 акцій за номінальною ціною 2,0 грн., що продаються на фондовій біржі за ціною 2,8 грн.

Визначити чистий капітал і капіталоемкість акції.

№ 6. Компанія А має акціонерний капітал 0,4 млн. грн. і ресурси 14 млн.грн. Акціонерний капітал розподілений на 464500 іменних акцій, по ціні за акцію 1,4 грн. Власник акції на основі різних даних визначає, що сума нерухомого майна, основного капіталу, а також нерозкритих ресурсів (резервів) приблизно дорівнює 10 млн. грн.

Визначити внутрішню вартість акції.

№ 7. Компанія «S» досягла розміру чистого прибутку 2 млн.грн., або 1,40 грн. на акцію. Інвестор «Z» перевіряє, чи варто купувати ці акції по ціні 1,9 грн. за акцію. Він для себе встановлює ставку капіталізації - 8% (у середньому).

Визначити дохідну вартість акції.

№ 8. При чотирьох старих акціях їхній власник може придбати одну нову акцію за ціною 10 грн. Стара акція коштує 15 грн.

Визначити ціну акцій після збільшення капіталу.

№ 9. За 6 старих акцій власник акцій компанії «S» може купити 1 нову акцію за 15грн. Курсова ціна однієї старої акції на фондовій біржі 23 грн. Дивіденд на одну стару акцію 0,5грн. був виплачений 30 липня 2002 р. Нові акції надають право на одержання дивідендів з 1.01.2002р. Яка теоретична ціна передплатного права?

№ 10. Компанія «L» збільшила свій акціонерний капітал на 0,5 млн.грн., довівши його до 1,5 млн.грн. До введення передплатного права акції продавалися за 10 грн., а після першого дня продажу передплатного права – по 9 грн., причому 1,2 грн. виплачувалось за підписне право.

Визначити приведену ціну акції.

№ 11. Акція куплена на початку року за 1,5 грн. і продана наприкінці року за ціною 1,7 грн. Визначити дохід, за умови, що дивіденд склав 0,05 грн.

№ 12. Акціонер володіє акціями, кожна з яких принесла йому дивіденди в сумі 15 грн./акцію. Процентна ставка доходності цих акцій складає – 15% річних. Їх поточна ринкова вартість - 120 грн. Необхідно визначити, що для акціонера є більш вигіднішим: придбати ще акцій, або продати вже придбані?

№ 13. Визначити розмір дивідендів на одну акцію, фонд дивідендних виплат, сукупний дохід (реалізований та нереалізований) власників корпоративних прав публічного АТ «Мрія» на момент виплати дивідендів, якщо відомо:

- оголошений статутний капітал акціонерного товариства сформований із 250 000 акцій номінальною вартістю 20 грн. кожна;
- на момент фіксації реєстру власників іменних цінних паперів в обігу перебували всі випущені акції;
- середній ринковий курс корпоративних прав товариства становив 35,5 грн.;
- за умовами емісії привілейованих акцій, сукупна частина яких в статутному капіталі складає 6%, зафіксовані такі ставки дивідендних виплат: за привілейованими акціями серії «А» (10000 штук) – 20%, серії «В» (5000 штук) – 26%;
- за результатами оголошення грошових дивідендів у розмірі 200 000 грн. ринковий курс корпоративних прав підприємства на дату виплати дивідендів зріс до 37,5 грн.

№ 14. Визначити, чи може підприємство за рахунок сформованого фонду дивідендних виплат реалізувати обрану дивідендну політику у звітному році, якщо відомо:

- статутний капітал, сформований лише із простих акцій, всі з яких перебувають в обігу, становить 500 тис.грн;
- за результатами діяльності у звітному році, оподаткований прибуток

становив 180 тис.грн., у тому числі, в фонд дивідендних виплат спрямовано 20% чистого прибутку;

- підприємство реалізує політику стабільних дивідендів зі ставкою 8%.

№ 15. Визначити ринкові показники діяльності підприємства, якщо відомо:

- підприємство в звітному році отримало прибуток в розмірі 120 тис.грн.;
- 25% прибутку було спрямовано в фонд виплати дивідендів;
- кількість простих акцій становить 250000 штук, 51% з яких належить підприємству-емітенту;
- номінальна вартість акції 15 грн.;
- ринковий курс акцій, що склався в період, який досліджується – 20,5 грн.

Зробити висновки щодо ефективності дивідендної політики суб'єкта господарювання.

2.6 ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА ЗА РАХУНОК ПОЗИКОВОГО КАПІТАЛУ

Питання для контролю

1. Організація фінансової роботи із залучення банківського кредиту.
2. Розрахунок і аналіз кредитоспроможності підприємства.
3. Кредитне забезпечення.
4. Облігації підприємств: випуск, обслуговування, погашення.
5. Товарні кредити: сутність, види, переваги і недоліки застосування.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Кредитна політика вітчизняних банків та практичні аспекти її реалізації.
2. Довгострокове кредитування як форма участі банку в інвестиційному процесі.
3. Особливості управління кредитним ризиком в умовах перехідної економіки.
4. Сучасні підходи до аналізу кредитоспроможності підприємств.
5. Форми забезпечення кредитів і проблема реалізації кредитором заставного права.

Визначити терміни

1. Позичковий капітал, який надається банком-резидентом або нерезидентом, кваліфікованим як банківська установа згідно із законодавством країни перебування нерезидента, або резидентами і нерезидентами, які мають статус небанківських і фінансових установ, у позичку юридичній особі на визначений строк для цільового використання та під процент.
2. Здатність підприємства в повному обсязі й у визначений кредитною угодою термін, розрахуватися за своїми борговими зобов'язаннями.

3. Цінний папір, що засвідчує внесення його власником грошових коштів і підтверджує зобов'язання відшкодувати йому номінальну вартість цього цінного папера в передбачений у ньому строк з виплатою доходу, порядок визначення якого передбачається умовами випуску.
4. Іменні облигації, умовами випуску яких передбачена можливість їх обміну на звичайні акції підприємства.
5. Стандартний документ, який закріплює право (але не зобов'язання) його власника на придбання від емітента опціону (опціон на купівлю) або на продаж емітенту опціону (опціон на продаж) у термін, визначений у ньому, зазначену кількість базового активу за зафіксованою при укладанні ціною (ціною виконання).

Вірно-невірно

1. Курс емісії облигацій (за винятком конвертованих) може збігатися з номіналом, бути вищим за нього.
2. Законодавчими та нормативними актами умови випуску і розміщення облигацій підприємств не визначаються.
3. Емісія облигацій є доцільною лише за умови значного обсягу залучення коштів.
4. Курс емісії конвертованих облигацій може бути меншим, ніж номінал.
5. Переважні права визначаються відношенням статутного капіталу до загальної номінальної вартості емітованих облигацій.

Тести

№ 1. Позичковий капітал підприємств може формуватися за рахунок:

- а) банківських (фінансових) кредитів;
- б) коштів, залучених в результаті емісії облигацій;
- в) коштів, залучених в результаті емісії акцій;
- г) коштів, отриманих в результаті рефінансування дебіторської заборгованості;
- д) комерційних позичок.

№ 2. Банківський кредит може використовуватися на:

- а) покриття збитків від господарської діяльності;
- б) реалізацію інвестиційного проекту;
- в) збільшення статутного капіталу підприємства;
- г) фінансування придбання сировини;
- д) для виплати заробітної плати персоналу.

№ 3. Заборонено використання банківського кредиту на:

- а) покриття збитків від господарської діяльності.
- б) реалізацію інвестиційного проекту.
- в) збільшення статутного капіталу підприємства.
- г) фінансування придбання сировини, матеріалів, напівфабрикатів;
- д) купівлю цінних паперів інших суб'єктів господарювання.

№ 4. Фінансові кредити можуть надаватися підприємству:

- а) банками;
- б) постачальниками;
- в) небанківськими фінансово-кредитними установами;
- г) податковими органами;
- д) у разі емісії привілейованих облігацій.

№ 5. Довгострокові кредити залучаються підприємствами для придбання:

- а) нематеріальних активів;
- б) оборотних активів підприємства;
- в) основних засобів;
- г) виробничих запасів;
- є) всі відповіді вірні.

№ 6. Комерційний кредит – це:

- а) кредит, який може надаватися у товарній формі;
- б) форма фінансового кредиту;
- в) кредит, який виникає в результаті одержаних авансів у рахунок наступних поставок продукції;
- г) кредит, що може надаватися лише під заставу векселів;
- д) кредитні відносини, які можуть оформлятися векселем.

№ 7. Кількісні оцінки кредитоспроможності оцінюються на основі:

- а) аналізу ситуації підприємства на ринку факторів виробництва і збуту товарів;
- б) якості менеджменту;
- в) аналізу поточного і перспективного фінансового стану суб'єкта господарювання;
- г) конкурентоспроможності продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках;
- д) прогнозування руху вхідних і вихідних грошових потоків суб'єкта господарювання.

№ 8. Якісні критерії кредитоспроможності підприємств оцінюють на основі:

- а) аналізу ситуації підприємства на ринку;
- б) оцінки ефективності менеджменту;
- в) аналізу фінансового стану;
- г) оцінки кредитного забезпечення;
- д) прогнозування *Cash-flow*.

№ 9. Які з наведених висловлювань стосовно потенційної платоспроможності позичальника є правильними:

- а) головним показником потенційної платоспроможності є показник абсолютної ліквідності;
- б) коефіцієнт покриття характеризує спроможність підприємства негайно погасити свої поточні борги;
- в) показник робочого капіталу повинен бути завжди від'ємним;
- г) критерієм оцінки потенційної платоспроможності позичальника може бути прогнозний показник *Cash-flow*;

д) коефіцієнт покриття необоротних активів довгостроковим капіталом показує рівень дотримання фінансової рівноваги підприємства у коротко- і довгостроковому періоді.

№ 10. Основними видами кредитного забезпечення можуть бути:

- а) застава (майна, майнових прав, цінних паперів тощо);
- б) гарантії (банків, підтверджені фінансами чи майном третьої особи);
- в) інші види забезпечення (поручительство, свідоцтво страхової організації).
- г) всі відповіді вірні.

№ 11. Перевагами товарних кредитів є:

- а) відносна швидкість і технічна зручність отримання;
- б) знижується контроль за ефективністю використання позичкового капіталу.
- в) вимоги до кредитоспроможності позичальника є нижчими, ніж при банківському кредитуванні (кредитори, як правило, не здійснюють оцінку кредитоспроможності позичальника);
- г) висока залежності від постачальників.

№ 12. Предметом іпотеки можуть бути:

- а) земельна ділянка;
- б) транспортні засоби;
- в) цілісний майновий комплекс підприємства;
- г) структурний підрозділ підприємства;
- д) обладнання виробничого призначення.

№ 13. Фінансування на основі емісії облігацій має такі переваги:

- а) податкові пільги (оскільки проценти за облігаціями відносяться на зменшення оподаткованого доходу емітента);
- б) незначний рівень накладних витрат, пов'язаних із випуском облігацій;
- в) залучення коштів здійснюється на довгостроковий період;
- г) відсутність обмежень у пролонгації строків погашення;
- д) порівняно з акціями, облігації є менш ризиковим об'єктом вкладення коштів для інвесторів.

№ 14. Курс емісії облігацій (за винятком конвертованих):

- а) завжди збігатися з номіналом;
- б) є нижчим від номіналу;
- в) може збігатися з номіналом, або бути вищим за нього.

№ 15. Курс погашення облігацій:

- а) завжди збігатися з номіналом;
- б) є нижчим від номіналу;
- в) може збігатися з номіналом або перевищувати його.

№ 16. Розміщення облігацій на ринку здійснюється:

- а) безпосередньо емітентом;
- б) з допомогою фінансового посередника;
- в) банківськими консорціумами;
- г) всі відповіді вірні;
- д) жодної правильної відповіді немає.

№ 17. До основних характеристик облігацій з нульовим купоном належать:

- а) відсутність поточних процентних платежів;
- б) облігації розміщуються з дизажіо (дисконтом);
- в) облігації розміщуються з премією;
- г) погашення здійснюється за номінальною вартістю;
- д) погашення здійснюється за курсом емісії.

№ 18. Конвертовані облігації – це:

- а) облігації які випускаються одним підприємством, а гарантуються іншим (наприклад, випускаються дочірньою компанією, а гарантуються головною);
- б) іменні облігації, умовами випуску яких передбачена можливість їх обміну на звичайні акції підприємства;
- в) облігації, які являють собою боргові зобов'язання, що забезпечені майном підприємства (емітента).

№ 19. Зниження вартості конвертованих облігацій може бути наслідком таких операцій:

- а) позапланові емісії акцій за низьким курсом;
- б) емісія облігацій з нульовим купоном;
- в) спрямування прибутку на поповнення резервів;
- г) збільшення статутного капіталу за рахунок реінвестицій;
- д) надзвичайно високі дивідендні виплати протягом строку обігу конвертованих облігацій.

№ 20. Варант - це різновид:

- а) векселів;
- б) опціонів;
- в) облігацій;
- г) привілейованих акцій;
- д) факторингу.

Задачі

№1. Визначити реальну прибутковість фінансової операції якщо відомо, що при рівні інфляції 8% в місяць видається кредит на два роки за номінальною ставкою складних процентів 15 % річних. Відсотки нараховуються щоквартально.

№2. Визначити, яку реальну прибутковість (або збитковість) має фінансова операція, за умови, що при рівні інфляції 8 % річних капітал вкладається на один рік під номінальну ставку позикових процентів 15 % річних при щомісячному нарахуванні.

№3. Підприємство отримало банківський кредит на 2 місяці з 10 травня по 10 липня під заставу 600 акцій, курсова вартість яких на 10 травня складала 80 000 грн. Номінальна величина кредиту – 60 % від курсової вартості акцій. Процентна ставка 20 % річних. Банк за обслуговування кредиту бере 1 %.

Визначити суму отриманого кредиту, проценту ставку і суму процентних грошей, за умови що проценти за кредит банк бере авансом.

№4. Підприємство отримало кредит в сумі 60 тис.грн. строком на один рік під 24 % річних. Проценти за кредит банк бере авансом.

Визначити реальну процентну ставку за користування кредитом.

№5. Борг у сумі 200 000 грн. видано під 20% річних на 5 років. Для його погашення одноразовим платежем створюється фонд на рахунках банку. Банк нараховує проценти – 18 % річних.

Вирахувати щорічні витрати боржника, термінові виплати, якщо:

а) проценти за борг нараховуються періодично;

б) проценти за борг приєднуються до суми основного боргу.

№ 6. З метою оновлення основних фондів, підприємство залучило довгостроковий кредит під 26%. Визначити вартість залученого капіталу за умови, що:

а) податок на прибуток становить 25%;

б) підприємство має 20% пільгу з оподаткування прибутку.

Зробити аналіз отриманих результатів.

№ 7. Підприємство має потребу в капіталі для придбання виробничих запасів (сировини) обсягом 1 млн.грн. Середня тривалість операційного циклу становить 60 днів. Передбачений контрактом строк оплати відвантажених товарів - 30 днів з моменту їх надходження на склад клієнта.

При здійсненні розрахунків протягом наступних 30 днів надбавка до базової ціни дорівнює 5 %. При здійсненні оплати по факту (протягом 2 робочих днів з моменту надходження сировини) сконто (знижка) до базової ціни становитиме 3 %; процентна ставка за короткостроковими банківськими кредитами – 30 % річних.

Фінансовий менеджер повинен визначити найоптимальніший варіант покриття потреби в капіталі для фінансування придбання сировини.

№ 8. Промислове підприємство реалізує свою продукцію на умовах комерційного кредиту. Покупець купує продукцію за 3 500 тис.грн. з умовою, що протягом двох років його заборгованість перед постачальником буде погашатись щомісячними платежами із сплатою 10 % річних від вартості товару. Як альтернативний варіант пропонується сплатити вартість товару у момент покупки. В цьому випадку підприємство надає покупцю знижку у розмірі 12%. Потрібно визначити, який з варіантів придбання товару вигідний для покупця, якщо середньоринкова ставка процента по комерційним кредитам складає 18%.

№ 9. Підприємство планує будівництво нового об'єкта, проектна вартість якого – 50 млн.грн. Строк будівництва – 1 рік. Для фінансування будівництва планується взяти кредит. Передбачаються такі умови погашення кредиту:

- 1) 20 % вартості об'єкта виплачується при укладанні контракту; 10 % при його здачі; 70 % вартості погашається рівними платежами на протязі трьох років; процентна ставка за кредитом – 28 %;
- 2) 15 % вартості об'єкта виплачується при укладанні контракту; 15 % при його здачі; передбачено пільговий період, на протязі якого виплачуються тільки проценти – 1 рік; залишок кредиту погашається на протязі чотирьох років рівними річними платежами; процентна ставка за кредитом – 30 %;
- 3) 18 % вартості об'єкта виплачується при укладанні контракту; 7 % при його здачі; передбачено пільговий період, на протязі якого виплачуються тільки проценти – 0,5 року; залишок кредиту погашається на протязі чотирьох років рівними щомісячними платежами; процентна ставка за кредитом – 26 %;

Процентна ставка для порівняння – 25 %.

Необхідно оцінити найбільш вигідний варіант погашення кредиту.

№ 10. Емісія облігацій підприємств характеризується такими параметрами: курс емісії – 85 %, курс погашення – 100 %, номінальна процентна ставка – 10 %, період обігу – 10 років.

Розрахувати ефективну ставку процента, якщо:

- а) погашення облігацій здійснюватиметься в кінці періоду їх обігу;
- б) погашення облігацій здійснюватиметься щорічно рівними частинами.

2.7 ФІНАНСОВІ АСПЕКТИ РЕОРГАНІЗАЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Питання для контролю

1. Сутність та необхідність реорганізації суб'єктів господарювання.
2. Види реорганізації підприємств: загальна характеристика.
3. Переваги і недоліки різних видів реорганізації підприємств.
4. Розрахунок вартості реорганізації підприємства.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Реорганізація як інструмент фінансової санації підприємств, що знаходяться у економічній кризі.
2. Законодавчі обмеження реорганізації українських підприємств.
3. Методичні підходи до оцінки ефективності реорганізації підприємств.
4. Вітчизняна практика та зарубіжний досвід реорганізації підприємств.

Визначити терміни

1. Повна або часткова заміна власників корпоративних прав підприємства, зміна організаційно-правової форми організації бізнесу, ліквідація окремих структурних підрозділів або створення на базі одного підприємства

кількох, наслідком чого є передача або прийняття його майна, коштів, прав та обов'язків правонаступників.

2. Об'єднання двох або більше підприємств, які виробляють однаковий тип товару, чи надають однакові послуги.
3. Об'єднання одного підприємства з постачальником сировини або споживачем продукції.
4. Об'єднання суб'єктів господарювання різних галузей і видів діяльності (здійснюється здебільшого з метою диверсифікації діяльності).
5. Об'єднання підприємств до головного підприємства, у результаті якого власники (акціонери) підприємств, що об'єднуються, здійснюватимуть контроль над усіма чистими активами об'єднаних підприємств з метою досягнення подальшого спільного розподілу ризиків і вигод від об'єднання.
6. Скупка корпоративних прав підприємства, у результаті чого, покупець набуває контроль над чистими активами та діяльністю такого підприємства.
7. Спосіб реорганізації, який передбачає зміну форми власності, або організаційно-правової форми юридичної особи, без припинення господарської діяльності підприємства.

Вірно-невірно

1. Злиття, приєднання, перетворення є формами реорганізації підприємств, спрямованої на укрупнення підприємств.
2. Ефект синергізму при реорганізації проявляється в тому, що вартість підприємства після реорганізації є нижчою, ніж сумарна вартість окремих підприємств до реорганізації.
3. Вертикальні та діагональні злиття суттєво впливають на рівень конкуренції.
4. Укрупнення підприємств здійснюється при наявності економічної вигоди для всіх учасників конкуренції.
5. Реорганізація може відбуватись без зміни розміру підприємства.

Тести

№ 1. Основний зміст реорганізації полягає в:

- а) повній або частковій зміні власника статутного капіталу юридичної особи;
- б) перереєстрації підприємства;
- в) зміні організаційно-правової форми організації бізнесу;
- г) зміні розміру статутного капіталу;
- д) зміні складу засновників.

№2. Основними причинами реорганізації є:

- а) суттєве розширення діяльності підприємства, його розмірів;
- б) згорання діяльності;
- в) необхідність фінансової санації;

- г) необхідність зміни повноти відповідальності власників за зобов'язаннями підприємства;
- д) всі відповіді вірні.

№3. За формальними ознаками розрізняють такі напрями реорганізації:

- а) реорганізація спрямована на укрупнення підприємства (злиття, приєднання, поглинання);
- б) реорганізація спрямована на подрібнення підприємства (поділ, виділення);
- в) реорганізація без змін розмірів підприємства (перетворення);
- г) всі відповіді вірні;
- д) жодної вірної відповіді немає.

№4. За базу для встановлення пропорцій обміну корпоративних прав підприємств, що реорганізуються, на акції або частки в статутному капіталі підприємства- правонаступника доцільно використовувати:

- а) розмір статутного капіталу підприємств, що реорганізуються;
- б) величину заборгованості підприємств, що реорганізуються;
- в) ринковий курс корпоративних прав підприємств, що реорганізуються;
- г) величину необоротних активів підприємств;
- д) оціночну ринкову вартість підприємств.

№5. Необхідність перереєстрації підприємства виникає, якщо реструктуризація підприємства приводить до змін:

- а) організаційно-правової форми;
- б) місцезнаходження підприємства;
- в) форми власності;
- г) розмірів статутного капіталу;
- д) назви юридичної особи.

№ 6. У разі реорганізації боржника шляхом злиття або приєднання його до іншого, стабільнішого підприємства:

- а) бухгалтерські баланси обох підприємств консолідуються;
- б) заборгованість підприємства-боржника покривається колишніми власниками його корпоративних прав;
- в) підприємство-боржник виключається з державного реєстру та втрачає свій юридичний статус;
- г) борги боржника визнаються безнадійними;
- д) усі майнові права та обов'язки обох підприємств переходять до юридичної особи, яка виникла в результаті злиття (приєднання).

№7. Вимоги щодо умов переведення боргу у разі реорганізації підприємства зводяться до такого:

- а) переведення боржником свого боргу на іншу особу допускається лише за згодою кредитора;
- б) переведення боргу на іншу особу допускається без згоди кредитора;
- в) новий боржник вправі висувати проти вимог кредитора всі заперечення, засновані на відносинах між кредитором і первісним боржником;

- г) порука і встановлена третьою особою застава припиняються з переведенням боргу, якщо поручитель або заставадавець не виявив згоди відповідати за нового боржника;
- д) уступка вимоги і переведення боргу, оснований на угоді, укладеній у письмовій формі, повинні бути вчинені в простій письмовій формі.

№8. З наведених висловлювань, щодо процесів реорганізації, правильними є такі:

- а) у разі злиття всі майнові права та обов'язки кількох юридичних осіб концентруються на балансі одного новоствореного підприємства;
- б) при приєднанні майно обох підприємств концентрується на балансі вже функціонуючого на момент прийняття рішення про приєднання, підприємства;
- в) при злитті баланси обох підприємств консолідується без створення нової юридичної особи;
- г) при приєднанні в обов'язковому порядку створюється нова юридична особа;
- д) при приєднанні підприємство- правонаступник може змінювати і форму організації бізнесу (перетворення).

№9. Під час реорганізації шляхом виділення:

- а) частина активів і пасивів підприємства, що реорганізується, передається правонаступникові або кільком правонаступникам, які створюються внаслідок реорганізації;
- б) підприємство, що реорганізується, продовжує свою фінансово-господарську діяльність;
- в) підприємство, що реорганізується, не втрачає статусу юридичної особи, а лише вносить зміни до установчих документів згідно з чинним законодавством;
- г) підприємство, що реорганізується, продовжує свою господарську діяльність, однак втрачає юридичний статус;
- д) реорганізоване підприємство повинно перереєструватися.

№10. Збереження статусу юридичної особи підприємства і складу його власників та зміна організаційно-правової форми ведення бізнесу передбачаються таким способом реорганізації:

- а) злиття;
- б) аквізиція;
- в) перетворення;
- г) приєднання;
- д) виділення.

Задачі

№ 1. Збори учасників ТОВ «Х» прийняли рішення про його поділ на два товариства у співвідношенні 70 : 30. Баланс ТОВ «Х» до реорганізації відображений в таблиці 1.

Таблиця 1 - Баланс ТОВ «Х» до реорганізації

Актив	Сума, тис.грн	Пасив	Сума, тис.грн.
1. Основні засоби	500	1. Статутний капітал	420
2. Запаси і витрати	150	2. Додатковий капітал	60
3. Дебіторська заборгованість	130	3. Резервний капітал	70
4. Грошові кошти	20	4. Зобов'язання	250
Баланс	800	Баланс	800

Скласти роздільний баланс підприємства за умови, що в процесі реорганізації була проведена переоцінка основних засобів на 10 %, а також була списана безнадійна дебіторська заборгованість обсягом 20 тис.грн.

№ 2. Прийнято рішення про реорганізацію акціонерного товариства (АТ) «Х» шляхом приєднання його до акціонерного товариства «У». Співвідношення, з яким робиться обмін корпоративних прав при приєднанні, становить 5 : 3, тобто 5 акції АТ «Х» обмінюються на 3 акції АТ «У», кількість акцій АТ «Х», які перебувають у обігу, дорівнює 10 тис.шт. (номінал акцій - 50 грн.); АТ «У» -16 тис, шт. (номінал - 50 грн.).

Розрахувати суму збільшення статутного капіталу АТ «У» для того, щоб наділити корпоративними правами акціонерів АТ «Х» згідно із заданими пропорціями.

№ 3. Прийнято рішення про злиття двох публічних акціонерних товариств «Х» та «У», із заснуванням нового публічного акціонерного товариства «Z», якщо відомо данні наведені в таблиці 1.

Таблиця 1 – Вихідні данні

Показники	ВАТ «Х»	ВАТ «У»
Номінальна вартість акцій, грн.	25	50
Ринкова капіталізація, грн.	2190042	
Ринковий курс акцій, грн.	63,15	79,45
Акцій в обігу, штук		22500
Вартість чистих активів, тис.грн.	1675,2	1032,5

Новостворене підприємство публічне АТ «Z» випускає акції номінальною вартістю 10 грн. для формування статутного капіталу загальною величиною 2000 тис.грн.

Визначте пропорції обміну корпоративних прав публічного АТ «Х» та публічного АТ «У» на корпоративні права новостворюваного підприємства, якщо базою визначення пропорцій обміну є ринкова капіталізація підприємств, що реорганізуються.

№ 4. Підприємство «А» розглядає питання поглинання підприємства «Б» шляхом обміну акцій. Необхідна фінансова інформація представлена в таблиці 1.

Таблиця 1 – Вихідні данні

Показники	Підприємство	
	«А»	«Б»
Поточний прибуток, тис, грн..	4000	1500
Кількість акцій, тис.грн.	2000	800
Прибуток на акцію, грн..	2,00	1,25
Відношення ціни акції до прибутку на акцію	12х	8х

Підприємство «А» планує запропонувати контрагенту премію у 20 % ринкової ціни акцій підприємства «Б».

Визначити:

- співвідношення обміну акцій, кількість випущених нових акцій;
- чому дорівнює показник прибутку на акцію підприємства «А» після поглинання;
- якщо співвідношення ціни акції до прибутку на акцію залишиться на рівні 12, яка буде ринкова ціна акцій новостворюваного підприємства? чи зміниться щось, якщо величина такого співвідношення складе 11?

Обґрунтувати свою відповідь.

№ 5. Підприємство «А» розглядає питання поглинання підприємства «Б». Діяльність підприємств є подібною. На даний момент грошовий потік підприємства «Б» складає 2 млн.грн. на рік.

Очікується, що в результаті злиття виникне ефект синергізму, який призведе до зростання грошових потоків на 15 % на протязі 10 років.

Для підтримки грошових потоків підприємству «А» необхідно інвестувати 1 млн.грн на рік.

Виходячи з аналітичних цілей та консерватизму підприємство «А» обмежує свої розрахунки грошових потоків періодом 15 років.

Визначити:

- очікуваний рівень грошових потоків після 10 років, який підприємство «А» планує реалізувати в результаті поглинання;
- максимальну ціну, яку підприємство може сплатити за поглинання, якщо необхідна норма прибутку дорівнює 18%.

Обґрунтуйте свою відповідь.

2.8 ФІНАНСОВІ ІНВЕСТИЦІЇ ПІДПРИЄМСТВ

Питання для контролю

1. Сутність і класифікація фінансових інвестицій суб'єктів господарювання.
2. Оцінка доцільності фінансових інвестицій.
3. Відображення вартості фінансових інвестицій у звітах.
4. Оцінка доцільності фінансових інвестицій у корпоративні права.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Оцінка інвестиційної привабливості українських підприємств.
2. Проблеми підвищення інвестиційної привабливості українських підприємств.
3. Аналіз методичних підходів до економічної ефективності фінансових інвестицій суб'єкта господарювання.
4. Дослідження інвестиційних вкладень в сучасні суб'єкти господарювання різних організаційно-правових форм.

Визначити терміни

1. Всі види майнових та інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності, в результаті якої створюється прибуток (дохід) або досягається соціальний ефект.
2. Активи, які утримуються підприємством з метою збільшення прибутку (процентів, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигід для інвестора.
3. Фінансові інвестиції на період понад один рік, а також усі інші інвестиції, котрі не можуть бути вільно реалізовані у будь-який момент.
4. Фінансові інвестиції на термін, що не перевищує один рік, які можуть бути вільно реалізовані у будь-який момент (крім інвестицій, котрі є еквівалентами грошових коштів).
5. Реальна ставка доходності (рентабельність) інвестиційних вкладень за визначений період.
6. Сума, за якою може бути здійснено обмін активу або оплата зобов'язання у результаті операції між поінформованими, заінтересованими і незалежними сторонами.
7. Реальна ринкова вартість активу.
8. Метод нарахування амортизації дисконту або премії, за яким сума амортизації визначається як різниця між доходом за фіксованою ставкою процента і добутком ефективної ставки та амортизованої вартості на початок періоду, за який нараховується процент.
9. Собівартість фінансової інвестиції з урахуванням часткового її списання внаслідок зменшення корисності, яка збільшена (зменшена) на суму накопиченої амортизації дисконту (премії).
10. Метод обліку фінансових інвестицій, згідно з яким балансова вартість інвестицій відповідно підвищується або знижується на суму збільшення чи зменшення частки інвестора у власному капіталі об'єкта інвестування.

Вірно-невірно

1. Залучений капітал може бути інвестований як в оборотні, так і в необоротні активи.
2. Реальними інвестиціями є: придбання основних засобів, вкладення в нематеріальні активи, придбання корпоративних прав інших підприємств.
3. Рішення щодо інвестиційних вкладень може бути прийняте тільки за умови, що вартість інвестиції менше нуля.
4. У разі наявності багатьох альтернативних вкладень перевага віддається тому фінансовому інструменту, вартість якого є найвищою.
5. Перевага повинна віддаватись тому об'єкту інвестицій, внутрішня норма прибутковості за яким є більшою, ніж середня норма доходності за альтернативними вкладеннями на ринку капіталів.

Тести

№ 1. Дайте найбільш повне визначення інвестиції:

- а) вкладення фінансових засобів в різні види економічної діяльності з метою збереження та зростання капіталу;
- б) придбання цінних паперів;
- в) вкладення грошових коштів на депозитні рахунки банків.

№ 2. До реальних інвестицій відносять:

- а) придбання довгострокових фінансових інструментів;
- б) придбання основних засобів;
- в) вкладення у нематеріальні активи;
- г) інвестиціями у спільну діяльність без створення юридичної особи;
- д) приріст запасів товарно-матеріальних цінностей.

№ 3. До фінансових інвестицій відносять:

- а) вкладення в нематеріальні активи;
- б) придбання основних засобів;
- в) придбання боргових фінансових інструментів;
- г) ремонт і модернізація основних засобів;
- д) інвестиції в асоційовані та дочірні підприємства.

№ 4. Необхідність оцінки ефективності інвестиційних проектів обумовлена:

- а) визначенням обсягу інвестиційного капіталу;
- б) визначенням економічної доцільності вкладення капіталу і порівнянням альтернативних варіантів інвестиційних проектів;
- в) рекламою бізнес-плану інвестиційного проекту.

№ 5. Якщо інвестор володіє часткою статутного капіталу - об'єкта інвестування, яка перевищує 25%, то облік фінансових інвестицій слід вести за методом:

- а) ефективної ставки процента;
- б) участі в капіталі;
- в) справедливої вартості.

№ 6. Основними цілями здійснення довгострокових фінансових інвестицій підприємств є:

- а) одержання прибутку;
- б) створення концернів;
- в) ліквідація конкурента;
- г) створення ліквідних резервів;
- д) формування стратегічних запасів сировини.

№ 7. Цілями поточного фінансового інвестування підприємств є:

- а) диверсифікація діяльності;
- б) створення холдингів;
- в) створення ліквідних резервів;
- г) рефінансування дебіторської заборгованості;
- д) формування стратегічних запасів сировини.

№ 8. У разі оцінки доцільності фінансових інвестицій за методом дисконтування *Cash-flow* використовуються такі показники:

- а) інвестиційний *Cash-flow* емітента;
- б) операційний *Cash-flow* емітента;
- в) чистий грошовий потік (*Cash-flow*) від здійснення інвестиції;
- г) собівартість інвестиції;
- д) ставка дисконтування.

№ 9. Ефективна ставка процента за фінансовими інвестиціями характеризує...

- а) реальну ставку дохідності інвестиційних вкладень за визначений період;
- б) рентабельність підприємства-емітента;
- в) ставку дисконтування;
- г) виключно суму дисконту за фінансовими інвестиціями;
- д) ринковий курс акцій.

№ 10. До статичних фінансових показників, які можуть розраховуватися у процесі фундаментального аналізу акцій, можна віднести такі:

- а) теперішня вартість прогнозних дивідендів;
- б) чистий прибуток, що припадає на одну просту акцію;
- в) ставка дисконтування;
- г) відношення ринкового курсу до чистого прибутку на одну акцію;
- д) відношення ринкового курсу акцій до показника *Cash-flow* на одну акцію.

№ 11. За методом участі в капіталі доцільно оцінювати такі види фінансових інвестицій:

- а) інвестиції, що поступово амортизуються інвестором;
- б) фінансові інвестиції в асоційовані підприємства;
- в) фінансові інвестиції, утримувані підприємством до їх погашення;
- г) фінансові інвестиції в дочірні підприємства;
- д) інвестиції, вартість яких достовірно визначити досить легко.

№ 12. Метод ефективної ставки процента доцільно застосовувати при оцінці таких інвестицій:

- а) інвестиції, що поступово амортизуються інвестором;
- б) фінансові інвестиції в асоційовані підприємства;
- в) фінансові інвестиції, утримувані підприємством до їх погашення;
- г) фінансові інвестиції в дочірні підприємства;
- д) інвестиції, вартість яких достовірно визначити досить легко.

№ 13. Метод оцінки фінансових інвестицій за справедливою вартістю застосовується до таких видів інвестицій:

- а) інвестиції, що поступово амортизуються інвестором;
- б) фінансові інвестиції в асоційовані підприємства;
- в) фінансові інвестиції, утримувані підприємством до їх погашення;
- г) фінансові інвестиції в дочірні підприємства;
- д) інвестиції, вартість яких достовірно визначити досить легко.

№ 14. Фінансові інвестиції при їх придбанні оцінюються за:

- а) справедливою вартістю;
- б) методом ефективної ставки процента;
- в) методом участі в капіталі;
- г) собівартістю;
- д) їх номінальною вартістю.

№ 15. Показник дюрації може використовуватися для оцінки:

- а) ризику зміни процентних ставок на ринку капіталів;
- б) ризиковості вкладень в облігації з фіксованою ставкою процента;
- в) доходності облігацій;
- г) ефективної ставки процента;
- д) ризику падіння курсової вартості звичайних акцій.

Задачі

№ 1. Комерційна організація ухвалила рішення інвестувати на п'ятирічний термін вільні грошові кошти у розмірі 30 000 грн. Є три альтернативні варіанти вкладень:

- 4) кошти вносяться на депозитний рахунок банку зі щорічним нарахуванням складних процентів по ставці 20%;
- 5) кошти передаються юридичній особі у вигляді позики, при цьому, на одержану суму щорічно нараховується 25%;
- 6) кошти поміщаються на депозитний рахунок зі щомісячним нарахуванням складних відсотків за ставкою 16% річних.

Потрібно не враховуючи рівень ризику, визначити найкращий варіант вкладення грошових коштів.

№ 2. Перед інвестором стоїть задача розмістити 100 000 грн. на депозитний рахунок строком на один рік. Один банк пропонує інвестору виплачувати дохід за ставкою складних процентів у розмірі 16% в квартал; другий - у розмірі 18% один раз в чотири місяці; третій - у розмірі 19% двічі в рік; четвертий - у розмірі 20% один раз в рік. Який банк вибрати інвестору?

№3. Кредитна політика банку "Альфа" обмежує термін повернення кредиту, що надається для фінансування інвестиційних проектів в сфері машинобудування трьома роками.

Визначити, чи буде виданий кредит на будівництво нового цеху машинобудівного підприємства вартістю 130 млн. грн., якщо щорічно потік доходів складе 50 млн. грн., ставка дисконтування – 8%.

№4. Фінансування інвестиційного проекту здійснюється за рахунок залучення позикових засобів та додаткового випуску звичайних і привілейованих акцій. Структура капіталу і ціна окремих його компонентів представлені в таблиці 1.

Таблиця 1 – Вихідні данні

Джерела фінансування	Питома вага в загальному об'ємі фінансування, %	Ціна окремих джерел фінансування, %
Власний капітал	-	-
Звичайні акції	55,0	35,0
Привілейовані акції	4,0	25,0
Позиковий капітал	41,0	22,5

Необхідно розрахувати середньозважену ціну інвестиційного капіталу. Зробити аналіз отриманих даних.

№5. Приватне АТ «Успіх» вирішило оновити обладнання, зокрема, придбати нове устаткування вартістю 12 млн.грн. Аналіз інвестиційного проекту показав, що він може бути профінансований на 25% за рахунок додаткової емісії акцій і на 75 % за рахунок позикового капіталу. Середня ставка за кредитом – 20 %, а акціонери вимагають прибутковість на рівні 23 %. Визначити, якою повинна бути прибутковість проекту у процентах до суми, щоб задовольнити всіх інвесторів.

№6. Підприємство планує інвестувати вільні кошти у інноваційний проект. Первісна сума інвестицій в інноваційний проект складає 200 000 грн. Приток доходу щорічно складає 50 000 грн. Доход планується отримувати на протязі чотирьох років. Процентна ставка складає 15 %. Визначити і оцінити ефективність даного проекту.

№7. Підприємство планує здійснити фінансові вкладення в облігації зі строком погашення 4 роки. Облігації можна придбати з дисконтом у 20 %, фіксована ставка процента за облігаціями – 16 % річних до номіналу (нарахування процентів здійснюється за кожне півріччя). Обсяг фінансових інвестицій - 90 000 грн.; комісійна винагорода фінансового посередника за придбання та зберігання облігацій -1 % їх номінальної вартості (сплачується одночасно з придбанням облігацій). Ринкова процентна ставка за аналогічними вкладеннями дорівнює 20 %. Провести оцінку доцільності інвестиційних вкладень у ці облігації, застосувавши при цьому всі можливі динамічні методи оцінки.

№ 8. Підприємство «А» в січні звітнього року придбало частку в 30 % у статутному капіталі підприємства «Б» за розрахунковим балансовим курсом корпоративних прав. Статутний капітал підприємства «Б» на момент придбання частки становив 1 млн.грн., додатковий капітал – 200 тис.грн., резервний капітал – 250 тис.грн., нерозподілений прибуток – 150 тис.грн. За звітний рік власний капітал інвестованого підприємства зріс у цілому на 10 %, а статутний капітал не змінився. Використовуючи метод участі в капіталі, обчислити вартість фінансової інвестиції на початок року, наступного за звітним.

№ 9. Оцінити привабливість для інвестора низки інвестиційних проектів (таблиця 1), за умови, що коефіцієнт дисконтування дорівнює 24 %.

Таблиця 1 – Вихідні данні

Проект	Інвестиції, тис.грн.	Річні надходження, тис.грн.					
		1	2	3	4	5	6
1	800	600	400	300			
2	1200	800	500	400	200		
3	1400	1000	500	400	250	150	100

№ 10. Підприємство придбало на фондовій біржі 1000 акцій за ринковим курсом 140 %; номінальна вартість однієї акції становить 10 грн. Витрати, пов'язані з оформленням операції (оплата реєстратору, брокеру тощо), дорівнювали 100 грн. (без ПДВ). Розрахувати вартість фінансової інвестиції, яка буде відображена в балансі підприємства.

2.9 ОЦІНКА ВАРТОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

Питання для контролю

1. Необхідність оцінки вартості підприємств.
2. Використання методичних підходів до оцінки вартості підприємства.
3. Вартість капіталу підприємств.
4. Переваги і недоліки застосування різних підходів до оцінки вартості.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Порівняльна оцінка переваг і недоліків методичних підходів до оцінки вартості підприємства.
2. Особливості оцінки вартості суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм.
3. Практична робота з оцінки вартості підприємств.
4. Динаміка коливання вартості підприємства в умовах економічного підйому, спаду.

Визначити терміни

1. Вартість діючого підприємства або вартість 100% корпоративних прав у діловому підприємстві.
2. Ціна залучення підприємством фінансових ресурсів; це винагорода, за яку капіталодавці погоджуються вкладати кошти в дане підприємство.
3. Активи, що не використовуються підприємством для отримання фінансового результату та застосування яких, на даному підприємстві, у зазначений спосіб і належним чином є фізично неможливим, або економічно неефективним.
4. Дільник, який використовується для переведення доходу у вартість.
5. Вартість ділової репутації фірми.

Вірно-невірно

1. При розрахунку вартості залучення позичкового капіталу враховують розмір процентів, які, в свою чергу, відносяться на валові витрати підприємства.
2. Очікувана ціна, яку інвестори будуть згодні вкласти у підприємство дорівнює очікуваній рентабельності власного капіталу
3. Дохідний підхід в оцінці підприємства ґрунтується на визначенні теперішньої вартості очікуваних вигод (доходів, грошових потоків) від володіння корпоративними правами підприємства.
4. За методом капітальних доходів вартість підприємства розраховується як сума вартостей усіх активів, які складають цілісний майновий комплекс за мінусом зобов'язань.
5. Майновий підхід доцільно використовувати для оцінки вартості підприємств зі стабільними доходами або стабільними темпами їх зміни.

Тести

№ 1. Вартість бізнесу (підприємства) для кожного конкретного інвестора – це:

- а) вартість діючого підприємства;
- б) інвестиційна вартість;
- в) балансова вартість;
- г) ліквідаційна вартість;
- д) вартість оновлення майна.

№ 2. Потреба в оцінці вартості підприємства не виникає у випадку:

- а) при визначенні доцільності інвестування коштів в те, чи інше підприємство, в тому числі при здійсненні операцій поглинання і приєднання;
- б) у ході реорганізації підприємства;
- в) у разі застави майна та при визначенні кредитоспроможності підприємства;
- г) всі відповіді вірні;
- д) жодної вірної відповіді немає.

№ 3. До принципів оцінки вартості підприємства належать:

- а) принцип корисності;
- б) принцип централізації;
- в) принцип очікування;
- г) принцип декомпозиції;
- д) принцип ефективного використання.

№ 4. Сутність принципу корисності при здійсненні оцінки вартості, полягає в тому, що:

- а) об'єкт має вартість лише тоді, коли він є корисним для потенційного власника;
- б) покупець не заплатити за об'єкт більше, ніж існуюча мінімальна ціна за майно з аналогічною корисністю;
- в) інвестор, плануючі вкласти кошти в об'єкт сьогодні, очікує отримати грошові доходи від об'єкта в майбутньому;
- г) з усіх можливих варіантів експлуатації об'єкта обирається той, що забезпечує найефективніше використання його функціональних характеристик, а отже приносить найбільшу вартість;
- д) необхідно використовувати різні методи оцінки порівняння показників вартості застосування альтернативних методів.

№ 5. Сутність принципу зміни вартості при здійсненні оцінки вартості полягає в тому, що:

- а) покупець не заплатити за об'єкт більше, ніж існуюча мінімальна ціна за майно з аналогічною корисністю;
- б) об'єкт має вартість лише тоді, коли він є корисним для потенційного власника;
- в) інвестор, плануючі вкласти кошти в об'єкт сьогодні, очікує отримати грошові доходи від об'єкта в майбутньому;
- г) вартість об'єкта оцінки постійно змінюється в результаті зміни внутрішнього стану дії зовнішніх факторів.
- д) необхідно використовувати різні методи оцінки порівняння показників вартості застосування альтернативних методів.

№ 6. Згідно з концепцією WACC, на середньозважену вартість капіталу безпосередньо впливають:

- а) структура капіталу;
- б) ставка податку на прибуток підприємства;
- в) величина необоротних активів;
- г) показник абсолютної ліквідності;
- д) *Cash-flow* від фінансової діяльності підприємства.

№ 7. У рамках дохідного підходу до оцінки вартості підприємства розрізняють такі методи:

- а) метод дисконтування грошових потоків;
- б) метод порівняння транзакцій;
- в) оцінка бізнесу за ринковою ціною акцій;
- г) метод капіталізації доходів;

д) метод витрат.

№ 8. При оцінці вартості підприємства за методом дисконтування грошових потоків враховуються такі основні позиції:

- а) структура активів підприємства;
- б) середньозважена вартість капіталу;
- в) залишкова вартість підприємства у постпрогнозний період;
- г) балансова вартість майнових активів;
- д) ставка капіталізації.

№ 9. Метод середньої оцінки вартості підприємства доцільно використовувати, якщо:

- а) доходи та чистий грошовий потік підприємства є приблизно однаковими;
- б) доходи та чистий грошовий потік підприємства змінюються зі стабільними темпами;
- в) ставка капіталізації та ставка дисконту однакові;
- г) вартість підприємства, розрахована методом капіталізації доходів, несуттєво відрізняється від показника вартості, розрахованого на основі майнового підходу;
- д) вартість підприємства, розрахована методом капіталізації доходів, значною мірою відрізняється від показника вартості, розрахованого на основі майнового підходу.

№ 10. Відновна вартість майна – це:

- а) вартість окремих об'єктів основних засобів, за якою вони були зараховані на баланс підприємства;
- б) вартість відтворення основних засобів на дату оцінки з урахуванням індексації та затрат, пов'язаних з їх поліпшенням;
- в) вартість, яка визначається множенням первісної вартості активів на коефіцієнт індексації;
- г) різниця між первісною вартістю майна та сумою зносу;
- д) балансова вартість майна.

№ 11. Метод порівняння продажів (транзакцій) ґрунтується на:

- а) ринковій вартості підприємства;
- б) балансовій вартості;
- в) залишковій вартості;
- г) капіталізованій вартості;
- д) відновній вартості.

№ 12. З наведених висловлювань, що стосуються методу капіталізації доходів, правильними є:

- а) метод використовується при оцінці вартості підприємства як цілісного майнового комплексу та корпоративних прав підприємства;
- б) метод доцільно застосовувати за стабільних доходів підприємства чи за стабільних темпів їх зміни;
- в) метод базується на даних про залишкову вартість активів;

- г) за методом капіталізованої вартості, дані про вартість, склад і структуру активів безпосередньо не впливають на оцінку;
- д) капіталізована вартість доходів - це те саме, що і теперішня вартість *Cash-flow*.

№ 13. Оцінка вартості корпоративних прав здійснюється в таких основних випадках:

- а) при оцінці вартості довгострокових фінансових вкладень підприємства, майно якого оцінюється;
- б) при оцінці вартості нематеріальних активів, які підлягають зносу;
- в) при оцінці вартості підприємства в цілому;
- г) у разі реорганізації при визначенні вартості майна, що пропонується як внесок до статутного капіталу новоствореного підприємства;
- д) у разі видачі кредиту під заставу корпоративних прав.

№ 14. Як мультиплікатори зіставлення, при оцінці вартості підприємства можуть використовуватися такі показники:

- а) відношення необоротних та оборотних активів;
- б) відношення ціни (корпоративних прав або підприємства) до чистої виручки від реалізації;
- в) відношення ціни підприємства до операційного *Cash-flow* ;
- г) відношення ціни до залишків коштів на розрахунковому рахунку;
- д) відношення ринкового курсу корпоративних прав до балансового курсу.

№ 15. Найбільш точно характеризує дії оцінювача при визначенні остаточної вартості об'єкта оцінки:

- а) середнє значення показників вартості отриманої всіма методами оцінки;
- б) прийняття в якості остаточної вартості максимального значення з усіх методів оцінки;
- в) прийняття до уваги ступеня достовірності та доцільності використання кожного з методів;
- г) всі відповіді вірні;
- д) жодної вірної відповіді немає.

Задачі

№ 1. Оціночна вартість активів підприємства складає 250 тис.грн. Для його ліквідації необхідно 12 місяців. Витрати на продаж становлять 15 % від вартості.

Визначте поточну вартість виручки від продажу підприємства, за умови, що ставка дисконту складає 30 %.

№ 2. Оцінити вартість підприємства методом дисконтування *Cash-flow*, якщо ставка очікуваних доходів інвесторів за вкладення коштів у власний капітал становить 20 %, а кредитори готові надавати позички в середньому за ставкою 18 %. Ставка податку на прибуток – 30 %. Як зміниться вартість підприємства, якщо *WACC* зросте на 1 %? Для розрахунків використати інформацію, наведену в таблиці 1.

Таблиця 1 - Вихідні дані, тис.грн.

Показники	Прогнозний період	Факт	1	2	3	4	5	5+
Власний капітал		400						
Позичковий капітал		500						
Операційний <i>Cash-flow</i>		100	105	110	120	115	110	110
Інвестиційний <i>Cash-flow</i>		+10	-15	-10	+50	-20	+10	+10
<i>Free Cash-flow</i>								
Залишкова вартість підприємства								
Теперішня вартість FCF (1-5 років) та залишкова вартість підприємства								
Сумарна теперішня вартість грошових потоків (Entity)								
Оцінна ринкова вартість підприємства за методом DCF (Entity)								

№ 3. Визначте ринкову вартість акцій підприємства, яке виплачує дивіденди в розмірі 10 грн., за умови, що підприємство-аналог, яке виплачує дивіденд 12 грн. на акцію, має ринкову ціну – 17 грн.

№ 4. Частка прибутку у виручці від реалізації складає 6 %, дохід на інвестиції – 22 %. Визначте ринкову вартість капіталу підприємства, виручка якого складає 2 млн.грн.

№ 5. Перед фінансистом стоїть завдання всіма можливими методами оцінити ринкову вартість підприємства «А», корпоративні права якого не мають обігу на ринку. В результаті вивчення опублікованої в ЗМІ інформації вдалося з'ясувати, що в минулому місяці на ринку було продано подібне за якісними і кількісними параметрами підприємство «Б» за 3 млн.грн., яке веде свою діяльність у тому самому секторі ринку. Вибірка показників фінансової звітності обох підприємств наведена в таблиці 1.

Таблиця 1 - Вихідні дані

Показники	Підприємство «А»	Підприємство «Б»
1. Статутний капітал, тис.грн.	3000	2500
2. Власний капітал, тис.грн.	4500	4000
3. Коефіцієнт заборгованості	2,7	2,85
4. Чистий прибуток, тис.грн.	1200	1000
5. Операційний <i>Cash-flow</i> , тис.грн.	1400	1200
6. Чиста виручка від реалізації, тис.грн.	15000	12000
7. Відновна вартість активів, тис.грн.	16000	12000
8. Капітальна вартість доходів, тис.грн.	4800	4000

2.10 ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ У СФЕРІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Питання для контролю

1. Роль і зміст зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання.
2. Особливості фінансової роботи фінансових підрозділів суб'єктів господарювання в сфері зовнішньоекономічних відносин.
3. Розрахунки при здійсненні зовнішньоекономічних операцій.
4. Митне оформлення та оподаткування зовнішньоторговельних операцій.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Ліцензування і контроль у ЗЕД в Україні.
2. Митне регулювання зовнішньоекономічної діяльності в Україні.
3. Принципи оподаткування суб'єктів ЗЕД в Україні.
4. Шляхи дослідження зовнішніх ринків і вибору партнерів.
5. Механізм збору та джерела комерційної і фінансової інформації про зовнішні ринки.
6. Використання інформаційних технологій у ЗЕД.
7. Використання посередників у зовнішньоекономічній діяльності.
8. Сучасні методики оцінки ефективності зовнішньоекономічної діяльності.

Визначити терміни

1. Продаж товарів іноземним суб'єктам господарської діяльності з вивезенням або без вивезення цих товарів через митний кордон України, включаючи реекспорт товарів.
2. Купівля українськими суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності у іноземних суб'єктів господарської діяльності товарів із ввезенням або без ввезення цих товарів на територію України, включаючи купівлю товарів, призначених для власного споживання установами та організаціями України, розташованими за її межами.
3. Регулювання питань, пов'язаних з установами мита і митних зборів, процедурами митного контролю зовнішньоекономічної діяльності та організацією діяльності органів митного контролю України.
4. Заява, що містить відомості про товари та інші предмети і транспортні засоби та мету їх переміщення через митний кордон України або про зміну митного режиму щодо цих товарів, а також інформацію, необхідну для здійснення митного контролю, митного оформлення, митної статистики, нарахування митних платежів.
5. Спосіб фінансування (кредитування) зовнішньоекономічних операцій, який полягає в купівлі у експортера експортних вимог форфейтером (комерційним банком чи спеціалізованою компанією) з виключенням права регресу (зворотної вимоги).

Вірно-невірно

1. Особлива увага фінансових служб в процесі здійснення зовнішньоекономічної діяльності повинна концентруватися на оцінці та нейтралізації зовнішньоекономічних ризиків.
2. Суб'єкти зовнішньоекономічної діяльності зобов'язані продавати на користь держави частину від загальної суми виручки в іноземній валюті, одержаної ними в результаті зовнішньоекономічної діяльності.
3. «Форфейтинг» можна ототожнювати з «експортним факторингом».
4. На практиці форфейтинг, як вид кредитування зовнішньоекономічних операцій, може здійснюватися у формі викупу в експортера векселів та інших боргових вимог, акцептованих імпортером.
5. Основним документом, на підставі якого здійснюється митне оформлення експортно-імпортних операцій, є вантажна митна декларація.

Тести

№ 1. Фірма має наміри виходити на зовнішній ринок з метою:

- а) реалізації нових видів товарів і послуг;
- б) диверсифікації діяльності;
- в) завоювання лідерства на зовнішньому ринку серед решти конкурентів.

№ 2. Внутрішньофірмове планування зовнішньоекономічної діяльності здійснюється на основі:

- а) стратегічного планування;
- б) оперативного планування.

№ 3. Найчастіша причина зриву бізнесу фірмою:

- а) неритмічність поставки;
- б) ненадійність партнерів;
- в) недостатній професіоналізм виконавців;
- г) громіздка організаційна побудова;
- д) фінансова нестабільність.

№ 4. Для того, щоб частка експорту в загальному об'ємі реалізації не зменшилася, підприємство:

- а) підвищує якість товару, збільшуючи ціни;
- б) знижує ціну і рентабельність, збільшуючи об'єм виробництва;
- в) виводить на зовнішній ринок нові товари і послуги.

№ 5. До резидентів відносяться такі фізичні особи:

- а) іноземні громадяни, що мають постійне місце проживання в Україні;
- б) українські громадяни, що мають постійне місце проживання за межами України;
- в) українські громадяни, що тимчасово знаходяться за межами України;
- г) обличчя без громадянства, що мають постійне місце проживання в Україні.

№ 6. Які фізичні особи відносяться до нерезидентів:

- а) іноземні громадяни, що мають постійне місце проживання в Україні;
- б) українські громадяни, що мають постійне місце проживання за межами України;
- в) українські громадяни, що тимчасово знаходяться на території України;
- г) обличчя без громадянства, що мають постійне місце проживання за межами України і тимчасово знаходяться на території України.

№ 7. До основних форм зустрічної торгівлі між резидентами та нерезидентами можна віднести:

- а) бартерні операції;
- б) інкасо;
- в) промислова кооперація;
- г) консигнація;
- д) форфейтинг.

№ 8. Правила *ІНКОТЕРМС* характеризують:

- а) правила здійснення розрахунків у сфері зовнішньоекономічної діяльності;
- б) міжнародні правила інтерпретації комерційних термінів;
- в) основні ризики у сфері зовнішньоекономічної діяльності;
- г) правила митного оформлення товарів;
- д) правила заповнення митної декларації.

№ 9. Санкції за несвоєчасне повернення валютної виручки за відсутності відповідної ліцензії застосовуються, якщо підприємство не одержало виручку протягом:

- а) 30 днів з дня відвантаження товару та оформлення вивізної митної декларації;
- б) 50 днів;
- в) 60 днів;
- г) 90 днів;
- д) 100 днів.

№ 10. У практиці фінансової діяльності підприємств використовують такі основні способи здійснення розрахунків у рамках зовнішньоекономічних операцій:

- а) факторинг;
- б) документарний акредитив;
- в) пластикові картки;
- г) документарне інкасо;
- д) кредитні картки.

2.11 ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛІНГ

Питання для контролю

1. Сутність та необхідність фінансового контролінгу.
2. Стратегічний і тактичний контролінг: суть, мета та основні завдання.
3. Система раннього попередження і реагування: зміст, призначення та організація.
4. Методи контролінгу. Вартісний аналіз, портфельний аналіз, бенчмаркетинг, ABC-аналіз, аналіз сильних та слабких місць, аналіз точки беззбитковості. Метод директ-костінг.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Впровадження системи контролінгу на українських підприємствах.
2. Практика використання контролінгу в сучасних умовах господарювання: вітчизняний та іноземний досвід.
3. Методичні підходи до визначення ефективності контролінгу.
4. Особливості застосування методів контролінгу в сучасних умовах господарювання.

Визначити терміни

1. Спеціальна, саморегулююча система методів та інструментів, яка спрямована на функціональну підтримку менеджменту підприємства і включає інформаційне забезпечення, планування, координацію, контроль і внутрішній консалтинг.
2. Комплекс функціональних завдань, інструментів і методів довгострокового управління фінансами, вартістю та ризиками.
3. Визначення основних довгострокових цілей та завдань підприємства, прийняття курсу дій і розподілу ресурсів, необхідних для досягнення поставлених цілей.
4. Перманентний, безперервний процес порівняння товарів (робіт, послуг), виробничих процесів методів та інших параметрів досліджуваного підприємства (структурного підрозділу) з аналогічними об'єктами інших підприємств чи структурних підрозділів.
5. Особлива інформаційна система, яка сигналізує керівництву про потенційні ризики та шанси, які можуть насуватися на підприємство як з боку зовнішнього, так і внутрішнього середовища.

Вірно-невірно

1. Служби контролінгу не тільки приймають рішення, а й здійснюють їх підготовку, функціональну та інформативну підтримку і контроль за реалізацією.
2. Найважливішим завданням стратегічного контролінгу є забезпечення життєдіяльності підприємства в довгостроковому періоді на основі

- управління існуючим потенціалом та створення додаткових факторів успіху.
3. Необхідною передумовою успішного стратегічного контролінгу є висококласний бухгалтерський, фінансовий та управлінський облік.
 4. Оперативний фінансовий контролінг зорієнтований на аналіз шансів і ризиків, сильних і слабких сторін, в той же час стратегічний контролінг концентрується на дослідженні таких співвідношень, як „доходи - витрати” та „грошові надходження – грошові видатки”.
 5. Координація як функція контролінгу, сприяє побудові „дерева цілей”, котрі ставляться перед підприємством; забезпечує організацію ефективного використання всіх видів ресурсів (фінансових, трудових, виробничих), якими володіє підприємство.

Тести

№ 1. Контролінг як система підтримки управлінських рішень був уперше запроваджений на підприємствах:

- а) США наприкінці XIX — на початку XX століття;
- б) Англії наприкінці XIX — на початку XX століття;
- в) Німеччини наприкінці XIX століття;
- г) США наприкінці XIX.
- д) вірна відповідь відсутня.

№ 2. Система контролінгу підсилює вартісні орієнтири керівництва підприємством через:

- а) чітку сегментацію сфер діяльності підприємства (центрів прибутковості та затрат);
- б) систематичний аналіз конкурентоспроможності та ринкової інформації;
- в) завершений цикл планування, який включає річне бюджетування, інвестиційне, середньострокове та стратегічне планування;
- г) всі відповіді вірні.

№ 3. Основні функції контролінгу:

- а) залучення капіталу;
- б) інформаційне забезпечення та планування;
- в) контроль та координація;
- г) управління кредиторською та дебіторською заборгованістю;
- д) управління грошовими потоками.

№ 4. Координація, як основна функція фінансового контролінгу, проявляється в:

- а) регулюванні інформаційних потоків;
- б) забезпеченні процесу бюджетування;
- в) координації процесу планування;
- г) аналізі відхилень фактичних показників діяльності від запланованих;
- д) розробці методологічного забезпечення діяльності окремих структурних підрозділів.

№ 5. Фінансова стратегія, як функція фінансового контролінгу, проявляється в:

- а) активній участі у розробці фінансової стратегії підприємства та координації роботи з планування фінансово-господарської діяльності;
- б) забезпеченні процесу бюджетування;
- в) виробленні пропозицій щодо адаптації організаційної структури підприємства до обраної стратегії розвитку;
- г) наданні консультацій і рекомендацій керівництву підприємства та структурним підрозділам у процесі розробки фінансової стратегії, планування, розробки і впровадження нових продуктів, процесів, систем.

№ 6. Оперативний фінансовий контролінг включає:

- а) бюджетний контроль;
- б) систему раннього попередження та реагування;
- в) довгострокове планування;
- г) складання бюджету реалізації;
- д) визначення основних немонетарних фінансових цілей.

№ 7. Під стратегічним контролінгом розуміють:

- а) комплекс функціональних завдань, інструментів і методів довгострокового управління фінансами, вартістю та ризиками.
- б) визначення стратегічних напрямів діяльності підприємства
- в) забезпечення життєдіяльності підприємства в довгостроковому періоді;
- г) організацію системи управління досягненням поточних фінансових цілей підприємства.

№ 8. Система раннього попередження та реагування включає:

- а) визначення індикаторів раннього попередження;
- б) розрахунок граничних значень індикаторів і безпечних інтервалів їх зміни;
- в) бенчмаркінг;
- г) бюджетний контроль;
- д) бюджетування.

№ 9. Дискримінантний аналіз:

- а) може бути однофакторним і багатфакторним;
- б) є методом прогнозування фінансових результатів;
- в) використовується в процесі прогнозування банкрутства;
- г) використовується при розрахунку точки беззбитковості;
- д) є складовою АВС-аналізу.

№ 10. Головним завданням стратегічного планування є:

- а) визначення стратегічних напрямків діяльності підприємства;
- б) бюджетування;
- в) розробка дерева цілей;
- г) аналіз відхилень;
- д) визначення горизонтів планування.

№ 11. Система калькуляції затрат, яка ґрунтується на простому розрахунку показника покриття постійних затрат, називається:

- а) системою стандарт-костинг;
- б) системою обліку за нормативною собівартістю;
- в) одноступінчастою системою директ-костинг;
- г) калькуляцією за фактичною собівартістю;
- д) багатоступінчастою системою директ-костинг.

№ 12. Маржинальний прибуток – це:

- а) те саме, що й звичайний прибуток підприємства до оподаткування;
- б) показник, який характеризує частину чистої виручки, що спрямовується на покриття умовно-змінних витрат;
- в) прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства після оподаткування;
- г) прибуток від інвестицій за безризиковою процентною ставкою;
- д) показник, який характеризує частину виручки, що спрямовується на заміщення умовно-постійних витрат і формування прибутку від реалізації.

№ 13. Бенчмаркінг – це:

- а) внутрішній аналіз і порівняння показників діяльності різних структурних підрозділів одного підприємства;
- б) маркетинговий аналіз ринку;
- в) порівняльний аналіз продуктивності виробничих процесів та інших параметрів даного підприємства з аналогічними характеристиками підприємств-конкурентів;
- г) аналіз окремих процесів, функцій, методів і технологій порівняно з підприємствами, які не є конкурентами даного підприємства;
- д) аналіз сильних і слабких місць на підприємстві.

№ 14. ABC-аналіз застосовують при вирішенні таких основних завдань:

- а) оптимізація товарно-матеріальних запасів;
- б) розрахунок суми покриття;
- в) прогнозування банкрутства;
- г) виявлення резервів зниження затрат сировини, матеріалів;
- д) забезпечення координації системи бюджетів на підприємстві.

№ 15. До основних методів фінансового прогнозування на основі екстраполяції можна віднести:

- а) метод Дельфі;
- б) причинно-наслідковий аналіз;
- в) метод визначення ковзної середньої;
- г) стохастичне прогнозування;
- д) експоненціальне згладжування.

Задачі

№ 1. У таблиці наведено фактичні обсяги виручки від реалізації продукції підприємства протягом січня-травня. Зробити прогнозні розрахунки показника

виручки від реалізації на червень методом експоненціального згладжування, якщо фактор згладжування становить 0,25.

Місяць	Січень	Лютий	Березень	Квітень	Травень	Червень
Факт	15,0	16,0	17,5	17,0	18,0	
Прогноз	14,0					

№ 2. Маржинальний прибуток на одиницю реалізованої продукції становить 5 грн.; умовно-змінні витрати на одиницю продукції дорівнюють 4 грн.; умовно-постійні витрати на виробництво товарної продукції - 600 тис.грн. Розрахувати величину виручки від реалізації та обсяг реалізації продукції в точці беззбитковості.

№ 3. Підприємство, інвестує 200 тис.грн., із них – 6 тис.грн. в необхідний, проте нерентабельний проект. Середньозважена вартість капіталу – 15%. Визначити рентабельність грошових потоків.

№ 4. Підприємство планує інвестувати вільні кошти у вигідний за розрахунками виробничий проект. Розмір вільних коштів – 250 тис.грн. З них на проект планується спрямувати в перший рік – 15 %, 30% - в наступний. Коефіцієнт ризику по даному типу інвестицій дорівнює 1,5.

Розрахувати сукупний ризик інвестицій підприємства по провадженню інновацій.

№ 5. Капітал АТ «Х» становить 1 млн. грн. Коефіцієнт заборгованості - 0,25. Вартість залучення позичкового капіталу - 5 %; вартість обслуговування власного капіталу (рентабельність власного капіталу) - 15 %.

В рамках існуючої стратегії розвитку підприємство планує здійснити додаткові інвестиції. З метою зменшення вартості капіталу підприємства фінансовим контролінгом була внесена пропозиція щодо збільшення частки позичок у структурі капіталу до 50 % шляхом залучення додаткових кредитних ресурсів.

Оцінити доцільність фінансування інвестицій за рахунок додаткових позичок та підвищення ризику структури капіталу з погляду зменшення середньозваженої вартості капіталу підприємства, якщо ставка податку на прибуток підприємства дорівнює 25 %.

2.12 БЮДЖЕТУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Питання для контролю

1. Бюджетування як функція фінансового контролінгу.
2. Визначення потреби підприємства в капіталі.
3. Правила фінансування підприємств.
4. Прогнозні показники діяльності підприємства.

Теми для індивідуальної роботи студентів

1. Проблеми бюджетування на підприємстві.
2. Особливості визначення потреб в капіталі суб'єктів господарювання різних організаційно-правових форм.

Визначити терміни

1. Короткостроковий план, в якому відображається розподіл ресурсів.
2. Процес складання бюджетів і контролю за їх виконанням.
3. Спосіб бюджетування, який використовується у разі заснування нового підприємства, розширення діючих виробничих потужностей (для збільшення обсягів та асортименту продукції) або в рамках контролінгу витрат з метою виявлення резервів їх зниження.
4. Спосіб бюджетування, який використовується за відносно стабільних тенденцій в сфері виробництва та реалізації продукції (асортимент та обсяги виробництва в плановому періоді суттєво не відрізняються від попередніх періодів, або ж зміни відбуваються згідно з чітко вираженою тенденцією).
5. Виражена в грошовому еквіваленті потреба підприємства в грошових коштах і матеріальних засобах, необхідних для виконання поставлених цілей та забезпечення фінансової рівноваги.

Вірно-невірно

1. Поняття «планування» і «бюджетування» є тотожними.
2. Нуль-базис бюджетування є більш трудомістким, а отже, витратнішим методом, тому його доцільно використовувати лише за неможливості використання традиційного бюджетування.
3. У гнучких бюджетах планові розрахунки затрат і фінансових результатів не змінюються зі зміною обсягів виробництва, а у фіксованих бюджетів - прив'язуються до обсягів виробництва та реалізації продукції.
4. Система бюджетів підприємства повинна бути зорієнтована на планування фінансових результатів, з одного боку, та ліквідності – з іншого.
5. Прийнято вважати, що за інших рівних обставин стабільну матеріальну потребу в капіталі доцільно покривати за рахунок власного капіталу, а тимчасову різницю між максимальною і мінімальною потребою – за рахунок коштів інвесторів.

Тести

№ 1. До основних характерних ознак бюджетування належать:

- а) короткостроковість;
- б) середньостроковість;
- в) високий рівень конкретизації;
- г) низький рівень конкретизації;

д) тісна інтеграція з контролем та аналізом відхилень.

№ 2. До нуль-базис-бюджетування можна віднести такі з наведених характеристик:

- а) метод може використовуватись при визначенні потреби в капіталі у разі заснування нового підприємства;
- б) в основі бюджетування лежать показники діяльності, зокрема показники потреби в капіталі та рівня витрат попередніх періодів;
- в) цей спосіб, як правило, використовується за відносно стабільних обсягів виробництва та реалізації продукції;
- г) інструментом бюджетування є фінансовий план;
- д) бюджетні показники за цим способом розраховуються на основі нового обрахунку потреби в капіталі.

№ 3. До типових часткових бюджетів можна віднести:

- а) плановий баланс;
- б) бюджет фонду оплати праці та нарахувань на неї;
- в) бюджет прибутків і збитків;
- г) бюджет матеріальних витрат;
- д) бюджет ліквідності.

№ 4. До основних інструментів планування ліквідності належать:

- а) план прибутків і збитків;
- б) бюджет виробництва та реалізації продукції;
- в) нуль-базис-бюджетування;
- г) оперативний фінансовий план;
- д) бюджет робочого капіталу.

№ 5. Основою для визначення потреби в капіталі в плановому періоді є:

- а) показники балансу звітного періоду;
- б) показники звіту про рух грошових коштів у звітному періоді;
- в) бюджет виробництва в плановому періоді;
- г) прибуток звітного періоду;
- д) обсяг власного капіталу підприємства.

№ 6. На обсяги потреби підприємства в капіталі для фінансування інвестицій впливають:

- а) форми розрахунків за готову продукцію;
- б) вартість модернізації існуючих основних засобів;
- в) вартість сировини та матеріалів;
- г) продуктивність обладнання;
- д) вартість монтажу обладнання.

№ 7. Потреба підприємства в капіталі для фінансування оборотних активів дорівнює:

- а) величині витрат на виробництво та реалізацію продукції в плановому періоді;
- б) добутку середньоденних витрат на тривалість операційного циклу;
- в) сумі запасів на дату складання балансу;

- г) сумі запасів і дебіторської заборгованості на дату складання балансу;
- д) сумі оборотних активів на дату складання балансу.

№ 8. Потреба в капіталі для фінансування виробничих запасів визначається:

- а) первісною вартістю запасів сировини, матеріалів тощо;
- б) вартістю зберігання сировини та матеріалів на складі;
- в) кількістю днів зберігання запасів на складі;
- г) строками оплати сировини та матеріалів;
- д) строками оплати готової продукції.

№ 9. Золоте правило балансу вимагає:

- а) паралельності строків фінансування та інвестування;
- б) дотримання певних співвідношень між окремими статтями пасивів та активів;
- в) щоб основні засоби фінансувалися за рахунок власного капіталу та довгострокових позичок;
- г) дотримання певних співвідношень між окремими статтями пасиву;
- д) щоб довгострокові пасиви використовувалися не тільки для фінансування основних фондів, а й для довгострокових оборотних активів.

№ 10. Правило фінансування, яке вимагає, щоб строки, на які мобілізуються фінансові ресурси, збігалися зі строками, на які вони вкладаються в реальні чи фінансові інвестиції, називається:

- а) золотим правилом фінансування;
- б) золотим банківським правилом;
- в) правилом віртуальної структури балансу;
- г) правилом узгодженості строків;
- д) золотим правилом балансу.

№ 11. До правил, які характеризують горизонтальну структуру капіталу, належать:

- а) золоте правило фінансування;
- б) золоте банківське правило;
- в) правило вертикальної структури балансу;
- г) правило узгодженості строків;
- д) золоте правило балансу.

№ 12. Правило вертикальної структури балансу вимагає:

- а) щоб відношення власного капіталу до позичкового дорівнювало 1:1;
- б) щоб коефіцієнт заборгованості не перевищував 100 %;
- в) щоб структура капіталу та структура активів були узгоджені між собою;
- г) дотримання певного співвідношення між власним та позичковим капіталом підприємства, що залежить від галузевих та інших умов діяльності останнього;
- д) розрахунку двох показників: коефіцієнта фінансової незалежності та коефіцієнта заборгованості.

№ 13. Які з наведених висловлювань правильні:

- а) з приростом заборгованості зростає рентабельність власного капіталу, якщо проценти за кредит менші за рентабельність сукупного капіталу;
- б) якщо рентабельність активів дорівнює процентам за кредит, то останні дорівнюють рентабельності власного капіталу;
- в) рентабельність власного капіталу зростає разом з приростом коефіцієнта заборгованості, якщо проценти за кредит перевищують рентабельність власного капіталу;
- г) у разі негативного значення показника рентабельності активів, рентабельність власного капіталу буде завжди негативною;
- д) у разі позитивного значення показника рентабельності активів рентабельність власного капіталу буде завжди позитивною.

№ 14. До показників, які характеризують структуру капіталу підприємства, відносять:

- а) відношення *Cash-flow* до позичкового капіталу;
- б) коефіцієнт заборгованості;
- в) коефіцієнт фінансової незалежності;
- г) коефіцієнт покриття;
- д) робочий капітал.

№ 15. До основних розділів бюджету ліквідності належать:

- а) грошові надходження;
- б) чистий прибуток;
- в) грошові видатки;
- г) собівартість реалізованої продукції;
- д) залишок (дефіцит) грошових коштів на кінець планового періоду.

Задачі

№ 1. Перевірити рівень виконання підприємством умов золотого правила фінансування. Розрахувати робочий капітал підприємства та зробити висновки.

Відомо:

- необоротні активи підприємства - 600 тис.грн.;
- короткострокові активи - 700 тис.грн.;
- власний капітал - 400 тис.грн.
- довгострокові зобов'язання - 350 тис.грн.
- поточні зобов'язання - 550 тис.грн.

№ 2. Визначити планову потребу в капіталі наново створюваного підприємства, якщо прогнозні розрахунки дають таку інформацію:

- затрати, пов'язані із заснуванням підприємства - 5 тис.грн.;
- первісна вартість необхідної для виробництва планового обсягу продукції виробничої споруди - 1 млн.грн.;
- придбання машин та обладнання - 500 тис.грн.;
- щоденні виплати на закупку сировини та матеріалів - 6 тис.грн.;
- середньоденні затрати на утримання персоналу - 10 тис.грн.;

- середньоденні затрати за іншими видами елементів затрат - 3 тис.грн.;
- середній період з моменту оплати вартості сировини та матеріалів до запуску їх у виробництво - 7 днів;
- тривалість виробничого циклу - 3 дні;
- середній термін зберігання готової продукції на складі - 5 днів;
- збут готової продукції здійснюється з відстрочкою платежу у 110 днів.

№ 3. Витрати на виробництво та реалізацію продукції в плановому кварталі становлять 8 млн.грн., в тому числі:

- затрати на сировину і матеріали - 45 % усіх затрат;
- затрати на заробітну плату та нарахування на неї - 35 % усіх затрат;
- інші затрати, пов'язані з виробництвом та реалізацією продукції – 20%

Оплату сировини та матеріалів планується здійснювати на другий робочий день з дня оприбуткування їх на складі. Середній термін перебування виробничих запасів на складі - 2 дні. Тривалість виробництва продукції - 3 дні. Середній термін складування готової продукції - 5 днів. Підприємство планує відвантажувати готову продукцію з наданням відстрочок в її оплаті на 10 днів.

Фінансові служби підприємства повинні розрахувати плановий обсяг потреби підприємства в капіталі для фінансування оборотних активів у цілому та у розрізі окремих елементів затрат.

№ 4. Розрахувати основні показники, що характеризують структуру капіталу підприємства, за таких даних (станом на кінець звітної періоду):

- статутний капітал – 500 тис.грн.;
- додатковий капітал – 100 тис.грн.;
- чистий прибуток – 200 тис.грн.;
- нерозподілений прибуток – 150 тис.грн.;
- валюта балансу – 2000 тис.грн.

№ 5. Визначити оптимальну структуру фінансування інвестицій з метою максимізації рентабельності власного капіталу, за таких даних:

- загальний обсяг інвестицій - 100 тис.грн.;
- базова рентабельність інвестицій - 25 % (за базового рівня процентів за кредит 20 %);
- можливі варіанти структури джерел фінансування (частка власного капіталу): 80 %; 70 %; 60 %; 50 %; 40 %; 30 %;
- починаючи з позначки 70 % (включно) зростання позичкових джерел фінансування в загальній структурі капіталу на 10 % веде до збільшення процентів за користування позичками на 1 %.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Воловець Я. В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник для студ. вищих навч. закл. / Національний банк України; Львівський банківський ін-т. — К. : Алерта, 2005. — 200с.
2. Довгалюк В. І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. — Хмельницький: НВП "Еврика" ТОВ, 2003. — 314с.
3. Дороніна М.С., Мартюшева Л. С., Горовий Д.А. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник / Харківський держ. економічний ун-т. — Х. : ХДЕУ, 2002. — 156с.
4. Зятковський І.В., Зятковська Л.І., Романів М.В. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посібник / Західноукраїнський економіко-правничий ун-т. — Чернівці : Золоті литаври, 2007. — 274с.
5. Мартюшева Л.С., Меренкова Л.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Коспект лекцій / Харківський національний економічний ун-т. — Х. : ВД "Інжек", 2006. — 184с.
6. Омелянович Л.О., Чайковська О.В., Долматова Г.Є., Іванова О.В., Кононенко А.Ф., Канєєва І.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / Донецький національний ун-т економіки і торгівлі ім. Михайла Туган- Барановського. — 2-ге вид., перероб. і доп. — Донецьк : ДонНУЕТ, 2008. — 281с.
7. Пріб К. А. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посіб. для дистанційного навчання / Відкритий міжнародний у н-т розвитку людини "Україна". — К. : Університет "Україна", 2007. — 321с.
8. Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч. посібник. — КНЕУ, 2003. — 554с.
9. Терещенко О.О., Невмержицький Я.І., Куліш А.П., Терещенко С. І., Галака О. П. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: Навч.-метод. посібник / Київський національний економічний ун-т ім. Вадима Гетьмана / О.О.Терещенко (ред.). — К. : КНЕУ, 2006. — 312с.
10. Філіна Г.І. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. 2-ге вид., перероб. та допов. Навч. пос. — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 320с.

Законодавча та нормативна база

1. Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : Закон України № 436-IV від 16.01.2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 18-22. — Ст. 144. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства

економіки України від 26 жовтня 2010 року № 1361. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v_451800-01.

3. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 73 від 07.02.2013. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.

4. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 2 «Консолідована фінансова звітність» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 628 від 27.06.2013. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1223-13>.

5. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 6 «Виправлення помилок і зміни у фінансових звітах» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 137 від 28.05.99. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0392-99>.

6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 7 «Основні засоби» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 92 від 27.04.2000. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0288-00>.

7. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 8 «Нематеріальні активи» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 242 від 18.10.99. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0750-99>.

8. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 9 «Запаси» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 246 від 20.10.99. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0751-99>.

9. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 10 «Дебіторська заборгованість» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 237 від 08.10.99. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0725-99>.

10. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 11 «Зобов'язання» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 20 від 31.01.2000. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0085-00>.

11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 12 «Фінансові інвестиції» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 91 від 26.04.2000. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0284-00>.

12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 13 «Фінансові інструменти» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 559 від 30.11.2001. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1050-01>.

13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 14 «Оренда» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 181 від 28.07.2000. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00>.

14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 290 від 29.11.99. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99>.

15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 318 від 31.12.99. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00>.

16. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства № 353 від 28.12.2000. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01>.
17. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 18 «Будівельні контракти» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства № 205 від 28.04.2001. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0433-01>.
18. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 19 «Об'єднання підприємств» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства № 163 від 07.07.99. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0499-99>.
19. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства № 193 від 10.08.2000. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00>.
20. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 22 «Вплив інфляції» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства № 147 від 28.02.2002. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0269-02>.
21. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 23 «Розкриття інформації щодо пов'язаних сторін» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства № 303 від 18.06.2001. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0539-01>.
22. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 24 «Прибуток на акцію» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства № 344 від 16.07.2001. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0647-01>.
23. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства № 39 від 25.02.2000. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00>.
24. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства № 601 від 28.10.2003. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03>.
25. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства № 617 від 07.11.2003. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z1221-07>.
26. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 28 «Зменшення корисності активів» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства № 817 від 24.01.2005. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0035-05>.
27. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 29 «Фінансова звітність за сегментами» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства № 412 від 19.05.2005. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0621-05>.
28. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства № 790 від 18.11.2005. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z1456-05>.
29. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 31 «Фінансові витрати» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства № 415 від 28.04.2006. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0610-06>.

30. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 32 «Інвестиційна нерухомість» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 779 від 02.07.2007. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0823-07>.

31. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 33 «Витрати на розвідку запасів корисних копалин» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 1090 від 26.08.2008. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0844-08>.

32. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 34 «Платіж на основі акцій» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 1577 від 30.12.2008. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0057-09>.

33. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 35 «Податкові різниці» [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 27 від 21.02.2011. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0212-11>.

34. Примітки до річної фінансової звітності [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України № 302 від 29.11.2000. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0904-00>.

35. Про банки і банківську діяльність [Електронний ресурс] : Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14/print1467667847344410>.

36. Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом [Електронний ресурс] : Закон України від 14.05.1992 № 2343-XII. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2343-12>.

37. Про затвердження типових форм первинного обліку об'єктів права інтелектуальної власності в складі нематеріальних активів [Електронний ресурс] : Наказ Міністерства фінансів України від 22.11.2004 № 732. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1580-04>.

38. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг [Електронний ресурс] : Закон України від 12 липня 2001 року № 2664-III. – Режим доступу : <http://zakon.nau.ua/doc/?code=2664-14>.

Періодичні видання

1. Газети: “Урядовий кур’єр”, “Голос України”, “Бізнес”, “Бізнес-Інформ”, “Галицькі контракти”, “Інвестиційна газета” та ін.
2. Журнали: “Вісник НБУ”, “Банківська справа”, “Фінанси України”, “Економіка України”, “Фінансова справа”, “Фінансова консультація”, “Квартальні передбачення” та ін.

Допоміжна література

1. Ahlander, Karl. Aspects of modern treasury management : Organization a. external financial activities in Swed. MNCs : A Diss... / Karl Ahlander. - Stockholm : ІІВ (Inst. of intern. business), 1990. - XIV, 462 с.
2. Cooper, Francis. Financing an enterprise : a manual of information and suggestion for promoters, investors, and business men generally / by Francis Cooper. - 4 edition. - The Ronald Press, 1915. - 524 с.

3. Dividend policy and behavior in emerging markets : To pay or not to pay / Jack D. Glen, Yannis Karmokolias, Robert R. Miller, Sanjay Shah. - Washington : World bank, 1995. - IX, 25 с.
4. Financial letters for the small business [Text] / T. Morton. - New York[etc.] : Wiley, 1992. - 192 p.
5. Sadchykova I. Shyshkina O., Conceptual framework the financial support of the subjects of entrepreneurship of the real sector of economics. Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2017. – № 3 (11). – С. 173-184.
6. Shyshkina O., Sadchykova I. Theoretic and methodological basis of functioning and development of the subjects of entrepreneurship of the real sector of economy. Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2017. – № 2 (10). – С. 78-87.
7. Shyshkina O. The methods of minimization and neutralization of financial risks: theoretical and practical aspects. Проблеми і перспективи економіки та управління. – 2016. – № 4 (8). – С. 176-181.
8. Аистова М.Д. Реструктуризация предприятий: вопросы управления: Стратегии, координация структурных параметров, снижение сопротивления преобразованиям / Науч.ред Бона Фиде Финанс / Г.А. Александров. – М. : Альпина Паблишер, 2002. — 287с.
9. Брег С. Настольная книга финансового директора / Стивен М. Брег; Пер. С англ.. – 2-е узд., испр. и доп. – М.: Альпина Бизнес Букс, 2005. – 536с.
10. Градова А. П. Стратегия и тактика антикризисного управления фирмой / под ред. А. П. Градова и Б. И. Кузина. – СПб. : Специальная Литература, 1996. – 510 с.
11. Дайле А. Практика контролинга: Пер. с нем / Под ред. М.Л. Лукашевича, Е.Н. Тихоненковой. - М.: Финансы и статистика, 2001. – 336с.
12. Добровольский Е., Карабанов Б., Боровиков П., Глухов Е., Бреслав Е. Бюджетирование: шаг за шагом. – СПб.: Питер, 2005. – 448с.
13. Зимовець В.В., Зубик С.П. Фінансове посередництво: Навч. посіб. / Київський національний економічний ун-т. — К. : КНЕУ, 2004. — 288с.
14. Кавыршина В.А., Трубочанин В.В. Реструктуризация хозяйственного комплекса промышленного региона / НАН Украины; Институт экономико-правовых исследований / В.Н. Амитан (науч.ред.). — Донецк : Юго-Восток, 2003. — 100с.
15. Кальченко О. М. Сутність та необхідність фінансового планування на підприємствах Електронний ресурс / О.М. Кальченко, О.А. Цимбал, А.В. Дзюба //Фінансові дослідження: електронний науковий журнал / Чернігів. нац. технол. ун-т. – Чернігів: ЧНТУ, 2017. № 2 (3). URL: <http://fr.stu.cn.ua/>.
16. Кальченко О. М. Теоретичні аспекти формування механізму управління фінансовою стійкістю підприємств. Проблеми і перспективи економіки та управління : науковий журнал. 2016. № 2 (6). С. 184–192.
17. Кальченко О. М. Фінансова стійкість підприємства як індикатор ефективності фінансового планування. Фінансові дослідження. Чернігів: ЧНТУ, 2018. № 2 (5). URL: <http://fr.stu.cn.ua/>.

18. Кальченко О., Гонта О., Жук О. Фінансове планування на підприємствах реального сектору економіки. Проблеми і перспективи економіки та управління. 2017. №4(12). С.128-133.
19. Кальченко О.М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. / Кальченко О.М., Шишкіна О. В. – Чернігів: Видавець Брагинець О.В., 2018. – 524 с.
Кальченко О.М. Фінансовий аналіз : теорія і практика (у схемах і таблицях) : навч. посіб. / Кальченко О.М., Шишкіна О. В. – Чернігів: Видавець Брагинець О.В., 2019. – 436 с.
20. Ковтун С. Бюджетування на сучасному підприємстві, або як ефективно управляти фінансами. — Х. : Фактор, 2005. — 340с.
21. Контроллинг как инструмент управления предприятием / Е.А. Ананькина, С.В. Данилочкин, Н.Г. Данилочкина и др.; Под ред.. Н.Г. Данилочкиной. – М.: ЮНИТИ, 2002. – 279 с.
22. Контроллинг: ученик / А.М. Карминский, С.Г. Фалько, А.А. Жевага, Н.Ю. Иванова; под. ред. А.М. Карминского, С.Г. Фалько. – М.: Финансы и статистика. 2006. – 336с.
23. Липсиц И.В., Коссов В.В. Экономический анализ реальных инвестиций: Учеб. Пособие. – 2-е изд., перераб. И доп. – М.: Экономистъ, 2004. – 347 с.
24. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством : підручник / Л. О. Лігоненко. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2005. – 824 с.
25. Мендрум О.Г. Управління вартістю підприємств. Монографія. – К.: КНЕУ, 2002. – 272с.
26. Оценка стоимости недвижимости. Грибовский С.В., Иванова Е.Н., Львов Д.С., Медведева О.Е., – М.: ИНТЕРРЕКЛАМА, 2003. – 704с.
27. Оценка стоимости предприятия (бизнеса): Учеб. пособие / Под ред. Н.А. Абдулаева, Н.А. Колайко. – М. : ЭКМОС, 2000. — 347с.
28. Попова Л.В., Исакова Р.Е., Головина Т.А. Контроллинг: Учебное пособие. – М.: Издательство «Дело и Сервис», 2003. – 192с.
29. Рошило В.І. Джерела фінансування інноваційного розвитку підприємств. — Чернівці : Книги- XXI, 2006. — 272с.
30. Симионова Н.Е., Симионов Р.Ю. Оценка стоимости предприятия (бизнеса). — М. : ИКЦ "МарТ", 2004. — 464с
31. Феррис К., Пешеро П.-Б. Оценка стоимости компании: Как избежать ошибок при приобретении / Пер.с англ.и ред А.А. Липатов. – М.: Издательский дом "Вильямс", 2003. — 255с.
32. Хоуп Джерими, Фрейзер Робин. Бюджетирование, каким мы его не знаем. Управление за рамками бюджетов. Пер с англ.. Р.В. Кашеев. – М.: ООО «Вершина», 2005. – 256с.
33. Шишкіна О. В., Баранець А. А. Дослідження сутності фінансової діяльності суб'єктів підприємницької діяльності. Фінансові дослідження. 2017. No 1 (2). С. 186-195. URL: <http://fr.stu.cn.ua/tmp/pdf/79.pdf>
34. Шишкіна О., Кальченко О. Експрес-аналіз фінансового стану підприємства у системі фінансового і ризик-менеджменту. Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 13 жовтня 2017 р. – Переяслав-Хмельницький, 2017. Вип. 3. С. 389–395.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
1 ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ	5
1.1 Тематика лекційних занять	5
1.2 Зміст і тематика практичних занять	10
1.3 Зміст та обсяг самостійної роботи	11
2 ПЛАНИ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	13
2.1 Основи фінансової діяльності суб'єктів підприємництва	13
2.2 Особливості фінансової діяльності суб'єктів підприємництва різних організаційно-правових форм	18
2.3 Формування власного капіталу підприємств.....	25
2.4 Внутрішні джерела фінансування підприємства	35
2.5 Дивідендна політика підприємства.....	41
2.6 Фінансування підприємства за рахунок позикового капіталу.....	47
2.7 Фінансові аспекти реорганізації підприємств	53
2.8 Фінансові інвестиції підприємств.....	59
2.9 Оцінка вартості підприємств	64
2.10 Фінансова діяльність підприємств у сфері зовнішньоекономічних відносин	70
2.11 Фінансовий контролінг	73
2.12 Бюджетування на підприємстві	77
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА	83